

**“Mä en näytä kenellekään ovea, mä vaan haluan avata ne kaikki” -
Haastattelututkimus maskuliinisuuden diskursseista feministimpiesten
puheissa**

**Maisterintutkielma
Katri Liukko
Suomen kieli
Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2020**

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Department Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Liukko, Katri	
Työn nimi – Title ”Mä en näytä kenellekään ovea, mä vaan haluan avata ne kaikki” – Haastattelututkimus maskuliinisuuden diskursseista feministimiesten puheissa	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Maisterintutkielma
Aika – Month and year 5/2020	Sivumäärä – Number of pages 63
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tutkielmani käsittelee maskuliinisuuden diskursseja nyky-yhteiskunnassa sekä niiden esiintymistä feministimiesten puheissa. Sukupuoliroolit puhuttavat yhteiskunnassa paljon, ja myös vallalla oleva mieskuva on usein esillä julkisessa keskustelussa. Paneudun tutkimuksessani siihen, millainen kuva miehestä ja maskuliinisuudesta vallitsee, miten se rakentuu ja kuinka se mahdollisesti on muuttunut ajan saatossa. Tutkimuskysymykseni ovat: 1. Millaisia maskuliinisuusdiskursseja feministimiesten puheissa nousee esille? 2. Miten nämä diskurssit ovat suhteessa hegemonisen maskuliinisuuden käsitteeseen? Aineisto on kerätty haastattelemalla viittä itsensä feministiksi identifioivaa miestä. Haastattelut ovat teemahaastatteluja, joissa kaikilta on kysytty samat kysymykset, mutta keskustelun on myös annettu edetä vapaamuotoisesti.</p> <p>Teoreettinen tausta tutkimuksessani koostuu kriittisestä diskurssintutkimuksesta sekä sukupuolentutkimukseen kuuluvasta mies- ja maskuliinisuustutkimuksesta. Näiden teorioiden valossa olen tarkastellut aineistoa, etsinyt sieltä kohdat, joita pidän tietyn diskurssin ilmentyminä, ja käynyt sitten nämä kohdat läpi kielen analyysin avulla. Löytyneet diskurssit ovat tasa-arvodiskurssi, toiseusdiskurssi, suhdediskurssi, herkkyydiskurssi, isyydiskurssi ja polarisaatiodiskurssi. Pohdin myös näiden diskurssien suhdetta hegemoniseen maskuliinisuuteen, eli ideaaliin, normina pidettyyn maskuliinisuuteen.</p> <p>Tasa-arvodiskurssi keskittyy sukupuolten väliseen tasa-arvoon, toiseusdiskurssissa keskiössä ovat ulkopuolisuuden ja toiseuden kokemukset, suhdediskurssi tarkastelee sukupuoli-identiteetin rakentumista suhteessa muihin ihmisiin ja kulttuuriin, herkkyydiskurssi keskittyy miehen herkkyyteen ja sen osoittamiseen, isyydiskurssissa keskiössä on mies isänä, ja polarisaatiodiskurssi kuvaa sukupuolista käytävän keskustelun kärjistymistä.</p> <p>Tulosten perusteella voidaan todeta, että tutkimus täydentää maskuliinisuustutkimuksia, ja myös tulokset vastaavat aiemmin saatuja tutkimustuloksia: yhteiskunnassa on huomattavissa hegemonisen maskuliinisuuden murtuminen ja ideaalin mieskäsityksen vaihtuminen useisiin eri maskuliinisuuksiin. Vaikka perinteinen miesmalli on siis edelleen esillä yhteiskunnassa, käsitys mieheydestä on myös murroksessa.</p>	
Asiasanat – Keywords diskurssi, representaatio, hegemonia, sukupuoli, maskuliinisuus	
Säilytyspaikka – Depository JYX-julkaisuarkisto	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 TEOREETTINEN VIIITEKEHYS	7
2.1 Kriittinen diskurssintutkimus	7
2.1.1 Diskurssin käsite	7
2.1.2 Kieli todellisuuden rakentajana	8
2.1.3 Valtasuhteiden muodostuminen	10
2.1.4 Representaation käsite	11
2.1.5 Identiteetti ja sukupuoli	12
2.2 Feminismi, sukupuolentutkimus ja miestutkimus	14
2.2.1 Feminismistä sukupuolten tutkimiseen	14
2.2.2 Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus	15
2.2.3 Maskuliinisuuden representaatio ja hegemonia	17
2.2.4 Aiempi tutkimus	19
3 AINEISTO JA MENETELMÄ	23
3.1 Haastateltavina feministimiehet	23
3.2 Aineistona teemahaastattelut	24
3.3 Menetelmänä kriittinen diskurssianalyysi	25
3.4 Tutkimuksen eettisyys	27
4 MASKULIINISUUSDISKURSSIT	29
4.1 Tasa-arvodiskurssi	29
4.2 Toiseusdiskurssi	34
4.3 Suhdediskurssi	38
4.4 Herkkyysdiskurssi	42
4.5 Isyysdiskurssi	47
4.6 Polarisatioidiskurssi	50
5 PÄÄTÄNTÖ	53
5.1 Keskeiset tutkimustulokset	53
5.2 Osallistuminen yhteiskunnalliseen keskusteluun	57
5.3 Tutkimuksen luotettavuuden arvioiminen	58
5.4 Jatkotutkimus	58
LÄHTEET	60
LIITE	

1 JOHDANTO

Tutkimukseni aihe on yhteiskunnassa vallitseva mieskuva, johon paneudun feministimpien näkökulmasta käsin. Aihe on ajankohtainen, sillä sukupuolten tasa-arvokysymykset ovat usein myös julkisessa keskustelussa esillä. Lähtökohtaisesti julkinen keskustelu pureutuu enemmän naisten asemaan ja siinä havaittaviin epäkohtiin, ja tämän takia koenkin tarpeellisenä ja mielenkiintoisena pureutua sukupuolikysymyksiin miesten näkökulmasta. Myös maskuliinisuustutkimusta on tehty viime vuosikymmeninä enenevässä määrin, ja näen, että oma tutkimukseni tuo lisää näkökulmaa teemaan ja näin ollen täydentää aiempia tutkimuksia ja niiden tuloksia.

Suomessa sukupuolten aseman nähdään olevan melko tasa-arvoinen, ja usein esiin nousee Pohjoismaissa vallitseva tasa-arvoyhteiskunta ja sen kaikille suomat saman arvoiset mahdollisuudet. Yksilön tasaveroisuus on yhteiskunnassamme merkittävä arvo, ja tämän takia pidetään hyvin tärkeänä sitä, että jokaisella olisi perhetaustastaan, sukupuolestaan ja sosioekonomisista lähtökohdistaan huolimatta samat mahdollisuudet elämään. Vaikka käytännössä näin ei aina olekaan, on tasa-arvon vaaliminen yhteiskunnalta merkittävä moraalinen kannanotto teemaan. Vuoden 2017 tasa-arvobarometrin mukaan naisista 78% ja miehistä 51% kuitenkin koki, että miesten asema yhteiskunnassa on naisten asemaa parempi. Vaikka asenteet tasa-arvoa kohtaan siis ovat myönteiset, käytännössä tasa-arvo on silti kiistelty asia yhteiskunnassa. (Ylöstalo 2019: 17.)

Vaikka aiemmin tasa-arvodiskurssia onkin käytetty lähinnä naisten asemaa ja siihen liittyviä epäkohtia pohdittaessa, on keskustelua nyt laajennettu koskemaan myös miehiä. Yhteiskunnassa onkin siis havahduttu siihen, että kun keskitytään parantamaan naissukupuolen mahdollisuuksia ja tasa-arvoista asemaa, saattaa käydä niin, että miehiin kohdistuvat epätasa-arvoiset rakenteet eivät joudukaan yhtä kriittisen tarkastelun alaisiksi. Yhä useammin esimerkiksi perheistä puhuttaessa isien tasa-arvo on nostettu esiin ja heidän oikeuksiaan peräänkuulutetaan äitien oikeuksien rinnalla. (Julkunen 2010: 267.) Keskustelu sukupuolten rooleista ja oikeuksista on myös paikoin polarisoitunut.

Sukupuoliroolit puhututtavat niin Suomessa kuin kansainvälisestikin, ja niihin vaikuttavia teemoja on käsitelty runsaasti. Nigerian feministi ja kirjailija Chimamanda Ngozi Adichie (2017) nostaa esille kulttuurin vaikutuksen sukupuoliroolien rakentajana ja ylläpitäjänä. Kulttuurin vaikutuksessa kasvetaan tietynlaiseen muottiin tai malliin, koska yhteiskunnassa eläessämme sisäistämme siihen kuuluvat sosiaaliset käytännöt. On kuitenkin tärkeää

muistaa, että vaikka yhteiskunta ja siinä vallitsevakulttuuri vaikuttavat käsityksiimme, kulttuuri myös muovautuu jatkuvasti. Usein onkin keskeistä kysyä, miten sukupuolittuneisuus näkyy arjessa: ovatko tilanteet yhtä oikein tai väärin kaikille sukupuolille? (Adichie 2017: 29, 44; 2019: 10.) Adichien teos *Meidän kaikkien pitäisi olla feministejä* (2017) jaettiin v. 2017 kaikille yhdeksäsluokkalaisille Suomessa. Kirjan nimi herätti tällöin runsaasti kannanottoja, ja se herätti keskustelua siitä, miten tasa-arvosta kouluissa puhutaan.

Yhteiskunnan sukupuolittuneisuus voi näkyä myös esimerkiksi populaarikulttuurissa, kuten kirjallisuudessa ja elokuvissa, joiden kautta tiettyjä käsityksiä sukupuolista mahdollisesti tiedostamattakin välitetään. Kulttuurin ja yhteiskunnan merkitys on mielenkiintoinen tarkastelun kohde myös omassa tutkimuksessani, ja aiheeseen liittyviä teemoja nousikin tutkimusta varten tehdyissä haastatteluissa esille. Viime vuosina vallitsevat sukupuoliroolit yhteiskunnassa ovat herättäneet erityisen paljon keskustelua, ja näin ollen koen tutkimuksen osallistuvan tähän keskusteluun.

Myös sosiaalisten suhteiden merkitys sukupuolen käsittämisessä on merkittävä, minkä huomaa esimerkiksi maskuliinisuuden muotoutumista tarkastellessa. Maskuliinisten käytänteiden ja diskurssien olemassaoloa rakennetaan, ylläpidetään ja muokataan jatkuvasti sosiaalisessa ja kulttuurisessa toiminnassa. Maskuliinisuus on yhtäältä yksilön itsensä määriteltävissä ja muokattavissa sekä toisaalta yhteiskunnan odotusten ja määritelmien kohde. (Manninen 2010: 22) Tästä näkökulmasta on mielenkiintoista lähteä tarkastelemaan sitä, miten maskuliinisuutta toteutetaan ja toistetaan aineistossa, ja millaisista laajemmista sosiokulttuurisista käytänteistä ja muutoksista se kertoo.

Raija Julkunen (2010) nostaa sukupuolentutkimuksesta esiin mielenkiintoisen näkökulman sukupuolten kokemasta muutoksesta. Kun naisten asema on vuosikymmenten aikana muuttunut ja muokkaantunut, se on nähty luonnollisena ja normaalina muutoksena ja jatkumona. Naisten muuttuminen on tapahtunut ikään kuin itsestään, ja yhteiskunnan epätasa-arvoisia rakenteita on tietoisesti muokattu, jotta ne ovat sopeutuneet muutokseen. Kun kyseessä taas on miesten muuttuminen, on toiminta ollut systemaattista, tietoista ja tavoitteellista muutoksen hakemista. Miehiä on kannustettu olemaan herkempiä, hoivaavampia ja puhumaan enemmän. Kaikki nämä ominaisuudet ja toimet tulkitaan usein feminiinisiksi. Miehiä on siis tietoisesti pyritty muuttamaan feminiinisempään suuntaan. (Julkunen 2010: 245.) Onkin mielenkiintoista pohtia, mistä nämä arvojen muutokset miehistä puhuttaessa lopulta kumpuavat, miten ne vaikuttavat ja kuinka ne ovat toteutuneet.

Sukupuolikeskustelu suomalaisessa yhteiskunnassa on noussut erityisesti viime vuosina esille erilaisten teemojen ja aiheiden kautta. Esimerkiksi lokakuussa 2017 käynnistynyt, sosiaalisesta mediasta alkanut Me too -kampanja nosti naisten kokeman seksuaalisen häirinnän julkiseen keskusteluun. Keskustelussa nostettiin esille myös miesten kokema häirintä sekä yleisesti sukupuoliroolit. Esimerkiksi miesten kokemista ahtaista rooleista alettiin keskustella enemmän kampanjan aikana, ja aihe on jäänyt pysyvästi pinnalle myös sen jälkeen. Osa miehistä koki Me too -kampanjan myös avaavan keskustelua miehiin kohdistetuista rooleista ja malleista. (Sarasti 2019) Me too -keskustelu nosti esille myös kysymyksen siitä, miksi naiset joutuvat kohtaamaan niin paljon seksuaalista häirintää: miksi ihmisillä on käsitys siitä, että seksuaalinen häirintä on sallittua? Millainen mieskuva yhteiskunnassamme vallitsee, jos se sallii tällaisen toiminnan? Miten lapset ja nuoret kasvatetaan kohtelemaan toista sukupuolta?

Keskustelua ovat sävyttäneet monet polarisoituneetkin käsitteet, kuten maskuliinisuuden kriisi ja toksinen maskuliinisuus, jolla tarkoitetaan esimerkiksi epätervettä käsitystä miehuudesta, joka voi johtaa esimerkiksi alentavaan suhtautumiseen naisia kohtaan. Kriisinä taas pidetään maskuliinisuuden käsitteen murtumista ja moninaisuutta – jos ei ole enää selkeitä sukupuolirooleja, kuka silloin määrittelee, millainen miehen tulee olla? Vuosi vuodelta yhä enemmän medioitunut kulttuuri on johtanut siihen, että maskuliinisuuden mallit eivät välttämättä tule enää pelkästään omasta lähipiiristä, vaan erilaisia olemisen tapoja esitetään esimerkiksi populaarikulttuurin kautta. (Lehtonen 1999: 83.)

Aiheesta puhumisen kärjistyminen on johtanut kärkkääseenkin sananvaihtoon, ja keskustelua on käyty niin kahvipöydissä kuin poliittisten puolueidenkin keskuudessa. Pohjoismaisen tasa-arvosektorin yhteistyöohjelmassa 2019–2022 mainitaankin omana lukunaan ”miehiin ja maskuliinisuuksiin keskittyvä tasa-arvotyö”. Luvussa nostetaan esille miesten korkeammat palkkatulot sekä esimerkiksi miesten vallan ja vaikuttamisen mahdollisuudet yhteiskunnassa. Ohjelmassa nimetään tavoitteiksi muuan muassa miesten osallistaminen tasa-arvotyössä sekä rajoittavien normien ja sukupuolistereotyyppien tietoinen haastaminen. Tavoitteena on sukupuolikysymysten nostaminen esille niin, että sukupuolinäkökulmasta tulee normi. Tällöin mahdolliset tasa-arvo-ongelmat kyetään tunnistamaan nopeammin ja niihin voidaan puuttua tehokkaammin. (Pohjoismaiden ministerineuvosto 2019: 20, 24.)

Poikien ja miesten tasa-arvoon liittyvää keskustelua on esiintynyt myös esimerkiksi elokuvien muodossa jonkin verran. Yksi esimerkki keskustelua herättäneestä asiasta on Joonas

Berghällin v. 2010 ohjaama dokumenttielokuva *Miesten vuoro*, joka oli menestynyt ja keskustelua herättänyt teos. Vuonna 2019 Berghäll niin ikään ohjasi samoja teemoja käsittelevän dokumentin *Poikia ja miehiä*. Dokumentin tiimoilta järjestettiin myös Docventures-ohjelman keskustelutilaisuus, jonne myös katsojat saivat lähettää viestejä. Docventures-keskusteluohjelma viritti keskustelua miehille ja pojille annetuista rooleista ja odotuksista, ravistellen stereotyyppistä käsitystä hiljaisesta, tunteettomasta ja itsenäisesti pärjäävästä miehestä korostamalla, että mies voi olla paljon muutakin. Ohjelma sai paljon palautetta ja katsojien kommenttien pohjalta voisi päätellä, että keskustelu miesten tasa-arvosta oli toivottua ja kaivattua. (Uusivirta 2019)

Yksi Docventures-ohjelman jäsenistä, Riku Rantala, on myös omissa kolumneissaan puinnut miehisyyttä ja miehen mallin siirtymistä sukupolvelta toiselle. Hän mainitsee mm., että useimmat syrjäytyneet nuoret ovat nuoria miehiä, ja että miesten eriarvoistuminen on yhteiskunnan suuri ongelma. Hän peräänkuuluttaa avointa keskustelua asian ympärillä, ja korostaa muutoksen vievän aikaa. (Rantala 2019) Docventures on aiemminkin keskustellut mieskuvasta ja miehen mallista. Juulia Sallinen (2019) onkin tehnyt aiheesta maisterintutkielman, jossa hän analysoi erään Docventures-keskusteluillan maskuliinisuuskursseja. Koen tämän tutkielman olevan sisartutkimus omalleni. (Sallinen 2019.)

Yhä useammin julkisesta keskustelusta välittyy kuva, että miehistä puhuttaessa keskustelun kirvoittajana toimii huoli poikia ja miehiä kohtaan. Tämä huolipuhe sisältää käsityksen myös maskuliinisuuden kriisistä, eli maskuliinisuuden murroksesta. Usein huolipuheeseen sisällytetään esimerkiksi poikien tyttöjä heikompi koulumenestys, suurempi syrjäytymisriski ja etäännyminen auttavista palveluista. Esille nousee usein myös poikien hyvinvoinnin kärjistyminen: poikia löytyy niin pärjääjistä kuin niiden joukosta, jotka eivät menesty opinnoissaan tai työelämässä. Siinä missä tyttöjen pärjääminen on tilastojen mukaan tasaisempaa, pojat siis kansoittavat hyvinvointimittarin ääripäät. (Nieminen 2013: 61–62.) Voisikin kysyä, miten tällainen huolipuhe muuttaa käsitystämme mieskuvasta. Jos pojista tai miehistä puhutaan aina huolidiskurssin näkökulmasta, eli aina kun aihe nousee esille, jotain on pielessä tai muutettava, vääristyykö käsityksemme miehuudesta ja maskuliinisuudesta? Miten tätä ilmiötä voitaisiin ehkäistä, ja miten miehuudesta oikeastaan tulisi puhua?

Viime vuosikymmeninä niin globaalisti arvioituna kuin kotimaisellakin mittakaavalla sukupuolten tasa-arvo on ottanut merkittäviä harppauksia ja sukupuolten välille asetettuja rajoja on tietoisesti rikottu. Työelämässä sukupuolten erot kuitenkin ovat vielä jokseenkin selvästi nähtävissä, ja useat ammatit ovat edelleen selvästi sukupuolittuneita. Sukupuolentutkimuksessa

ja sukupuolten tasa-arvoa käsittelevissä keskusteluissa on systemaattisesti noussut esille tasa-arvodiskurssi, jossa peräänkuulutetaan yksilön oikeutta oman itsensä toteuttamiseen sukupuoleen katsomatta. Modernisaatioteoriassa sukupuolen vaikutus nähdään yhä merkityksettömämpänä yksilön valintojen kannalta, kun patriarkaalisten rakenteiden nähdään hiljalleen murenevan. (Julkunen 2010: 323, 242, 281.) Olen kiinnostunut tarkastelemaan, miten patriarkaalisten rakenteiden tietoinen murtaminen ja uudenlaisten sukupuolidiskurssien tuominen ilmenee käytännössä, eli nouseeko maskuliinisuudesta puhuttaessa esiin perinteisestä käsityksestä poikkeavia maskuliinisuusdiskursseja.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää haastattelujen avulla, millainen mieskuva nykypäivän yhteiskunnassa vallitsee feministimiehen näkökulmasta, miten se koetaan ja kuinka sitä kuvaillaan, ja kuinka se mahdollisesti on muuttunut. Tarkoituksena on tarkastella esiin nousevia diskursseja ja niiden suhdetta hegemonisen maskuliinisuuden käsitteeseen, eli normina pidettävään, ideaaliin mieskäsitykseen, joka usein sisältää ajatuksen miehestä vahvana, rohkeana ja ei-herkkänä ihmisenä. Tavoitteena on ymmärtää, miten maskuliinisuudesta puhutaan, ja kuinka nämä näkemykset heijastuvat yhteiskuntaan. Tutkimukseen haastateltiin viittä miestä, jotka identifioituvat feministeiksi. Tämä rajaus tehtiin sen takia, että on perusteltua olettaa feministiksi itsensä määrittelevän henkilön pohtineen sukupuoleen liittyviä teemoja, ja olevan näin ollen mahdollisesti valmiimpi myös keskustelemaan asiasta. Tutkimuskysymyksiäni ovat:

- 1) Millaisia maskuliinisuusdiskursseja feministimiesten puheissa ilmenee?
- 2) Miten nämä diskurssit ovat suhteessa hegemonisen maskuliinisuuden käsitteeseen?

Tutkimus koostuu viidestä pääluvusta. Seuraavassa luvussa määrittelen tutkimukseni teoreettisen viitekehyksen, joka muodostuu sukupuolentutkimukseen kuuluvasta mies- ja maskuliinisuustutkimuksesta sekä kriittisestä diskurssintutkimuksesta sekä taustoitan omaa tutkimustani aiemmalla tutkimuksella ja tarkastelen niiden tuloksia omiin hypoteeseihini verraten. Kolmannessa luvussa kerron käyttämästäni aineistosta, sen keräämisestä ja metodeista, joiden avulla aineistoa analysoin. Neljännessä luvussa esittelen löytämiäni diskursseja, ja tarkastelen niitä kriittisen diskurssintutkimuksen sekä miestutkimuksen näkökulmasta sekä pohdin niiden suhdetta hegemonisen maskuliinisuuden käsitteeseen. Viides luku on päätäntöosio, jossa pohdin mm. tutkimuksen tuloksia ja niiden tulokulmaa yhteiskunnalliseen keskusteluun liittyen.

Tarkastelen myös tutkimuksen luotettavuutta, tutkimuksen toteutumista ja mahdollisuuksia jatkotutkimuksiin.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa määrittelen ja esittelen tutkimukseni teoreettisen viitekehysten. Se muodostuu kriittisestä diskurssintutkimuksesta sekä sukupuolentutkimukseen kuuluvasta mies- ja maskuliinisuustutkimuksesta. Näiden kahden teorian valossa tarkastelen aineistoa, ja pyrin löytämään sieltä diskursseja, jotka määrittelevät maskuliinisuuden käsitettä tässä ajassa.

2.1 Kriittinen diskurssintutkimus

Sari Pietikäinen (2000) kuvaa kriittistä diskurssintutkimusta suuntauksena, joka lähestyy ilmiöitä nimensä mukaisesti kriittisellä otteella. Painopisteenä ovat tällöin kieli sosiaalisessa kontekstissaan, valtasuhteet ja ideologioiden välittyminen kielen avulla. Huomioon otetaan yhteiskunnan rakenteet ja tavoitteena on luoda tietoa, joka auttaa muuttamaan vallitsevia käytänteitä, sikäli kuin niitä on tarpeen muuttaa. Kielenkäyttöä voidaan tarkastella kolmesta eri näkökulmasta: tiedon ja uskomusten tuottajana, ryhmien välisten suhteiden luojana sekä sosiaalisen identiteetin luojana. (Pietikäinen 2000: 193, 197.) Kriittisessä diskurssintutkimuksessa ajatellaan, että kieli on paitsi puhetta ja kirjoitusta, myös esimerkiksi ilmeitä, eleitä ja liikettä – sekä näiden puutetta. Kieli ymmärretään siis laajempaan osana kommunikaatioita ja sosiaalista kanssakäymistä, joka tuottaa merkityksiä. (Heller, Pietikäinen & Pujolar 2018: 9–10.)

2.1.1 Diskurssin käsite

Diskurssi itsessään tarkoittaa puhetta, esitelmää tai juttelua, ja se tulee ranskan sanasta *discours*, joka taas on peräisin latinan sanasta *discursus*, joka tarkoittaa ympäriinsä juoksemista. Diskurssi itsessään viittaa ”kielenkäyttöön sosiaalisena toimintana” ja on tutkimuksissa hyödynnettävä peruskäsite. Kun sanaan taas viitataan monikossa, diskurssit, on kyse silloin historiallisesti ja yhteiskunnallisesti vakiintuneista käytänteistä, jolloin asioita ja ilmiöitä kuvataan totutusta näkökulmasta totutulla tavalla. Toki diskurssit muovautuvat ajan saatossa, ja niitä voi myös tietoisesti murtaa ja pyrkiä murtamaan. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 23, 27.)

Myös Norman Fairclough määrittelee diskurssin kielenkäytön tapana, joka tapahtuu sosiaalisessa kontekstissa (Fairclough 1995: 9). Diskurssi on siis tapa kielellistää todellisuutta.

Michel Foucaultin (2005) mukaan diskurssit ovat toistettavia ja muutettavia. Diskurssin käsitteessä keskeistä on siis ajallisuuden hahmottaminen, koska kielenkäyttäjät heijastaa nimenomaan aikansa näkemyksiä. Keskeisiä kysymyksiä ovat myös kuka sanoo, mitä, kenelle, miten, milloin ja miksi. Kielen ja sen heijastaman todellisuuden suhde onkin Foucault'n näkemyksen mukaan keskeisintä diskursseissa: vaikka kieli onkin vain kirjaimia ja sanoja, ne pyrkivät aina kuvaavat jotain itsensä ulkopuolelta tietyssä valossa. (Foucault 2005: 39, 69.) Kriittisen diskurssintutkimuksen tähtäimessä onkin systemaattisesti pyrkiä kuvaamaan diskursiivisten käytänteiden, tapahtumien ja tekstin suhdetta sosiaalisten ja kulttuuristen rakenteiden ja prosessien muokkaantumiseen (Fairclough 1995: 132).

Oleellinen käsite diskurssintutkimuksessa on esimerkiksi lausuma. Lausumat muodostavat kokonaisuuden, jossa kaikki erinäiset lausumat viittaavat samaan asiaan. Voisi siis ajatella, että se on eräänlainen diskurssin osa. Esimerkiksi feministisessä tasa-arvokeskustelussa kaikki lausumat viittaavat sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Kun lausumien suhteita toisiinsa voidaan määrittellä esimerkiksi käsitteiden tai kohteiden systemaattisen toistuvuuden kautta, voidaan puhua diskursiivisesta muodostelmasta. Useat lausumat muodostavat näin kuvaa kohteesta. (Foucault 2005: 47, 54).

Karkeasti jaoteltuna diskursseja voidaan tarkastella kaksijakoisesti: ne ovat joko totuttuja, vanhoja ja kenties stereotyyppisiäkin diskursseja, tai uusia, vanhoja käsityksiä haastavia näkökulmia ja tapoja puhua. Foucaultin mukaan diskursseja pitäisi ennen kaikkea kuitenkin tarkastella säännönmukaisuuksien ja hierarkkisuuden näkökulmista. (Foucault 2005: 184-191.) Tässä tutkimuksessa on mielenkiintoista tarkastella maskuliinisuuden diskursseja ajallisessa kontekstissa, mutta keskiössä ovat kuitenkin ne tavat, joilla maskuliinisuudesta puhutaan, ja niiden väliset suhteet ja muutokset.

2.1.2 Kieli todellisuuden rakentajana

Ihminen kielellistää todellisuutta diskurssien avulla. Puhuessaan tai kirjoittaessaan ihminen konstruoi eli merkityksellistää ilmiöitä. Mitä siis näemme ja koemme, heijastuu siihen, miten asioista puhumme. Ilmiöt ja esineet saava merkityksensä kielen kautta. Diskurssin käsitteessä merkittävää onkin se, että läsnä voi samaan aikaan olla useita eri diskursseja, joista mikään ei yksiselitteisesti kuvaa kohdettaan, vaan huomioon on otettava kielenkäyttäjän näkökulma (Jokinen, Juhila & Suominen 2016: 26, 232). Diskurssi on siis aina kontekstisidonnainen (Luukka

2000:144). Vaikka diskurssit nojaavat vuorovaikutukseen, puheeseen, teksteihin ja ajatusmaailmaan, ne heijastuvat kuitenkin myös käytännön tasolla (Jokinen 2000: 113). Siksi voidaan kenties myös ajatella, että muutos kielessä tarkoittaisi samalla muutosta yhteiskunnassa. Näin ollen juuri tämän tutkimuksen kannalta onkin mielenkiintoista tarkastella myös diskurssien muuttumista.

Diskurssianalyysi on kiinnostunut siitä, millaisin keinoin ja sanavalinnoin ihminen rakentaa sanomaansa, miten asioille annetaan merkitys ja miten se välitetään. Vaihtoehtoja asioiden ilmaisemiseen on useita, ja juuri siksi onkin mielenkiintoista tutkia niitä valintoja ja tapoja, joilla ihminen valitsee välittää merkityksiä. Tarkasteltavia kohteita nimitetään usein selonteoiksi, jota paitsi muovaavat myös pohjautuvat käsitykseen maailmasta. (Suoninen 2016: 231–233.) Tällä tavoin ihminen siis rakentaa todellisuutta kielen varaan ja muodostaa sen perusteella myös käsityksiä asioista ja ilmiöistä.

Norman Fairclough'n mukaan kriittinen diskurssianalyysi jaetaan kolmeen osaan: puhuttuun tai kirjoitettuun tekstiin, diskursiivisiin käytäntöihin ja tulkintaan, sekä sosiokulttuurisiin käytäntöihin. Näin ollen myös diskurssianalyysissä tulee ottaa huomioon kielenkäytön sosiaalinen konteksti. Jos kieltä ajattelee osana sosiaalista käytänteitä, sen täytyy myös tiedostaa olevan toiminnan muoto, joka nojaa aina historialliseen ja sosiaaliseen asetelmaan. Kriittisessä diskurssianalyysissä keskeistä on se, ettei kieltä eroteta siitä yhteydestä, missä sitä on käytetty. Tällä tarkoitetaan sitä, että tilanteet muokkaavat käyttämäämme kieltä, ja sellainen tulisi ottaa huomioon analyysissä. (Fairclough 1995: 9, 97, 131.) Esimerkiksi tämän tutkimuksen aineiston analyysissä on tiedostettava asiayhteys: materiaali on koottu haastatteluina, ja kaikki mitä haastateltavat sanovat, on kytkettävä tilanteeseen ja kontekstiin.

Tekstin ominaisuuksien ja sosiaalisten prosessien, esimerkiksi ideologioiden ja valtasuhteiden, välillä vallitsee aina yhteyksiä, joita kielenkäyttäjä ei välttämättä tiedosta. Kriittinen lähestymistapa diskurssianalyysissä pyrkii tekemään näkyväksi näitä yhteyksiä. (Fairclough 1995: 97.) Tässä tutkimuksessa etsin ja tulkitsen analysoitavasta materiaalista diskursseja ja niiden suhdetta hegemonisen maskuliinisuuden käsitteeseen. Fairclough'n näkemyksen mukaan muutos on myös merkittävä osa kriittistä diskurssintutkimusta, koska diskursiivisten käytäntöjen muutos viittaa laajempaan sosiaaliseen ja kulttuuriseen muutokseen yhteiskunnassa. (Fairclough 1995: 19.) Tässä tutkimuksessa keskeisessä osassa ovatkin muutokset haastateltavien ajatuksissa, joiden voidaan olettaa implikoivan jonkinlaista muutosta myös laajemmassa yhteydessä.

Vaikka diskurssit ovat ihmisten tapa ilmentää ajatuksiaan, kaikki diskurssit eivät kuitenkaan ole kaikkien käytössä. Kuka tahansa ei siis voi puhua mistä tahansa, ainakaan niin, että kaikkien puheilla olisi samanlaista painoarvoa. Kriittisen diskurssintutkimuksen näkökulmasta on tärkeää tarkastella, kuka saa puhua, miten ja mistä, ja millainen vaikutus tällä on muihin. Kielenkäyttäjän valta muodostuu hänen positionsa kautta, ja on näin ollen myös ansaittavissa tai menetettävissä. (Jokinen 2000: 114–115.)

2.1.3 Valtasuhteiden muodostuminen

Valtasuhteet ovat oleellinen osa kielellistä kanssakäymistä, ja kielenkäyttö merkittävässä roolissa vallankäytössä. Ylläpidämme valtarakenteita kielellisin valinnoin. Kulttuurissamme on myös useita tilanteita, joissa valta oletusarvoisesti kuuluu tietyssä tilanteessa tietylle henkilölle, esimerkiksi luokkahuoneessa opettajalle tai terveyskeskuksen vastaanotolla lääkärille. Toisinaan valtarakenteet muodostuvat huomaamatta. Usein valtasuhteita ei tiedosteta, mikä osaltaan ylläpitää niitä. (Fairclough 1997: 75.)

Ihminen ilmaisee asemaansa usein kielellisin valinnoin, ilmein ja elein. Mitä sanomme tai jätämme sanomatta muokkaa aina asemaamme toisiin nähden. Myös diskurssit ovat ja muuttuvat suhteessa toisiinsa. On kuitenkin otettava huomioon, etteivät diskurssit aina jakaudu vahvoihin ja heikkoihin diskursseihin, vaan usein eri tason diskurssit kietoutuvat toisiinsa. (Jokinen & Juhila 2016: 76–79.) Onkin kiinnostavaa tarkastella, millaiset diskurssit ovat saavuttaneet kulttuurissamme dominoivan statuksen, ja mitkä taas ovat vähemmän yleisesti hyväksytyjä.

Diskurssit elävät sosiaalisessa toiminnassa, eivätkä näin ollen ole koskaan täysin vaikiintuneita. Silti osa diskursseista hegemonisoituu, mikä tarkoittaa kyseisten diskurssien jättävän alleen muut, heikommat diskurssit. Hegemonisia diskursseja uusinnetaan ja toistetaan muita enemmän, niin että ne alkavat vaikuttaa arkipäiväisiltä, yleisiltä ja normeilta. Transformaatio tarkoittaa hegemonisten diskurssien kyseenalaistamista ja pyrkimystä niiden muuttamiseen. Uusintamisen ja transformaation ristiriitaa kutsutaan hegemoniseksi kamppailuksi. (Jokinen & Juhila 2016: 88, 98–99.) Käsittelen hegemonista maskuliinisuutta tarkemmin alaluvussa 2.2.3.

Van Dijk (1993) korostaa vallan sekä sen jakautumisen ja käytön huomioimista kriittisessä diskurssintutkimuksessa. Vallan tarkastelussa keskeinen käsite on kontrolli, joka jollain ihmisille tai ihmisryhmällä on sosiaalisessa tilanteessa tai yhteiskunnassa muista ihmisistä tai

ryhmistä. Kontrollilla voi vaikuttaa toimintaan tai tietoisuuteen. Valtaa pitävä voi esimerkiksi rajoittaa muiden ihmisten tai ryhmien toimia, tai pimittää heiltä tietoa tai antaa väärää informaatiota. Vallan väärinkäyttöä kutsutaan myös hyväksikäytöksi. Asioista ja ilmiöistä puhuttaessa valta-aseman saavuttanutta kuvataan usein hegemonia-termillä. Valta-asemassa oleva henkilö tai asia on siis dominoiva, mutta myös dominanssin haastavia henkilöitä tai ilmiöitä saattaa ilmaantua. (Van Dijk 1993: 254–255.) Tässä tutkielmassa keskitynkään diskurssien suhteeseen hegemoniaan nähden: haastavatko ne normina pidettävää käsitystä, vai tukevatko sitä?

2.1.4 Representaation käsite

Representaatio tarkoittaa jonkin asian uudelleen esittämistä ja symboloimista. Sen voi ajatella kuvaavan paitsi yksilöä, myös laajemmin yhteisöä. Erilaiset representaatiot ovat aina suhteessa toisiinsa, ja toistamalla ne tuottavat käsityksiä sekä ylläpitävät niitä niin yksilötasolla kuin yhteiskunnallisestikin. Esimerkiksi suhtautuminen tiettyyn ihmisryhmään kumpuaa niistä käsityksistä, mitä kyseisestä ihmisryhmästä on representoitu. Tätä kutsutaan representaatiojärjestelmäksi. (Paasonen 2010: 40–42, 45.) Representaatiot ovat merkittävä osa diskurssintutkimusta. Ihminen ilmaisee kielen välityksellä representaation todellisuudesta, josta näin muodostuu diskurssi. Diskursseja analysoidessa onkin tärkeää kysyä, mitä representaatioita se ilmaisee tai jättää ilmaisematta. (Foucault 2010: 92–93.)

Diskurssien kyky representoida liittyy voimakkaasti niiden kykyyn esittää asiat, ilmiöt tai ihmiset tietyllä tapaa tai tietyssä valossa vakiintuneiden käytänteiden mukaisesti. Tätä kutsutaan tietokäsitysten ja -rakennelmien muodostumiseksi. Voidaan ajatella, että representaatioita muodostaessa kielenkäyttäjät hyödyntävät diskursiivisia resursseja, näin luoden tietynlaisen kuvan aiheesta. Representaation avulla siirretään tietoa, uusinnetaan sitä ja esitetään se tietystä näkökulmasta. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 53–54.)

On siis tärkeää muistaa, että representaatio ei ainoastaan esitä jotain uudelleen, vaan se nimenomaan näyttää jotain tietyllä tapaa tietylle yleisölle, ja oleellista ei ole ainoastaan se, mitä näytetään vaan myös se, mitä on valittu jättää pois. Näin representaatiot ovat osa diskursiivista prosessia, jossa valtasuhteet rakentuvat ja muuttuvat. (Jokinen 2000: 117–118.) Esimerkiksi käsityksemme maskuliinisuuden ihanteesta juontuu kokemistamme ja näkemistämme representaatioista maskuliinisuuteen liittyen. Ajan saatossa tietyt representaatiot mukautuvat normeiksi.

Normeja rikkovat representaatiot haastavat esimerkiksi hegemonisen maskuliinisuuden käsitteen.

Representaation käsite on erityisen keskeinen silloin, kun tarkastellaan diskursiivista valtaa. Jokainen representaatio on toisaalta omanlaisensa, mutta se silti hyödyntää menneitä käsitteitä, ajatuksia ja tapoja kuvata. Vastaavasti vastaanottajan tulkinta ja mahdolliset muut diskurssit vaikuttavat myös siihen, miten representaatio näyttäytyy tai miten se välittää tahtomansa viestin. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 56–58.)

Hall (1997) painottaa, että oleellista representaation käsitteessä on kysyä, miten se yhdistää merkityksen ja kielen kulttuuriin: mitä symboloidaan ja miten? Miten se vaikuttaa käsityksemme tietystä asiasta, ihmisestä tai ihmisryhmästä? Representaatiot voivat olla tiedostettuja tai tiedostamattomia, mutta yhtä kaikki ne luovat kuvaa kohteestaan vastaanottajalle. Representaatiot ovat merkityksiä ja konsepteja, joita mielessämme tuotamme asioille. Ihminen hahmottaa maailmaa kielen avulla ja representaation kautta, olipa kyseessä sitten todelliset tai fiktiiviset asiat, ihmiset tai tapahtumat. Representaation käsitteessä oleellista on aina myös konteksti, sosiaalinen todellisuus ja kanssakäyminen. Merkitykset eivät muodostu tyhjiössä, vaan niitä ymmärretään omaan kulttuuriseen ja sosiaaliseen tietoon pohjaten. (Hall 1997: 2–3, 14.)

Valta on oleellinen osa representaation käsitettä, koska representaatio ilmentää aina valtaa jollain tavalla. Voidaan esimerkiksi ajatella, että eri seksuaalisuuksilla tai sukupuoliilla ei ole yhteiskunnassa samanlaista asemaa ja arvoa, ja representaation käsitteen avulla on mahdollista pyrkiä ymmärtämään, miten eri seksuaalisuuksia symboloidaan tai esitetään esimerkiksi populaarikulttuurissa, kuten elokuvissa tai TV-sarjoissa. Tämän avulla on mahdollista ymmärtää myös jotain yhteiskunnan yleisestä ilmapiiristä asiaan liittyen. (Hall 1997: 34.)

2.1.5 Identiteetti ja sukupuoli

Kielen merkitys identiteetin rakentajana on merkittävä. Diskurssien ja representaatioiden avulla ihminen rakentaa kuvaa itsestään ja muista sekä ihmisten välisistä suhteista. Identiteetin käsite on laaja ja monipuolinen, ja sen merkitys vaihtelee sen mukaan, kuka käsitettä käyttää. Diskurssintutkimuksessa identiteetin käsitteellä tarkoitetaan kielen ja muiden semioottisten resurssien käytössä rakentuvaa kokemusta omasta itsestä. Identiteetin käsite pyrkii sisältämään sekä kielen käytön että ympäröivän tilanteen tasot, eli kielen käytön mikro- ja makrotasot. Identi-

teetti rakentuu ja muovautuu representaation tavoin diskurssien avulla. Vaikka identiteetti lähtökohtaisesti onkin henkilökohtainen, subjektiivinen kokemus, ei sen syntyminen ole pelkästään yksilön aikaansaannos. Identiteetti muovautuu sosiaalisessa kanssakäymisessä, ja siihen vaikuttavat myös esimerkiksi yhteiskunta, kulttuuri ja politiikka. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 63–64.)

Sukupuolen käsitteen muotoutumista voidaan myös tarkastella kielen ja identiteetin kautta, koska sukupuoli on merkittävä osa identiteettiä, ja kuten identiteetti, myös käsitys sukupuolesta muovautuu suhteessa muihin. Maskuliinisyys ja feminiinisyys voidaankin nähdä jatkuvia sosiaalisina prosesseina. Omassa identiteetissä voi myös olla asioita, joita ei edes tiedosta, ennen kuin ne nousevat pintaan esimerkiksi jossain sosiaalisessa tilanteessa. Tällainen voisi olla vaikkapa tietynlainen seksuaalinen suuntautuminen, johon ei muutoin kiinnitä huomiota, mutta jos sattuuakin päätymään tilanteeseen, jossa kaikki muut edustavat erilaista seksuaalisuutta, huomaakin sen olevan osa omaa identiteettiä. Kokemus voi muokata käsitystä omasta identiteetistä ja sen suhteesta muihin ihmisiin. (Litosseliti & Sunderland 2002: 7–8.)

Sukupuoli-identiteetti rakentuu siis mm. erilaisten representaatioiden kautta. Esimerkiksi ajatus maskuliinisuuden kriisistä on yksi representaatio maskuliinisuudesta. Sillä tarkoitetaan näkökulmaa ja tapaa puhua maskuliinisuudesta niin, että miesten kuvataan kärsivän yhteiskunnan heille asettamista odotuksista, ja toisaalta myös siitä, kun he tavoittelevat niitä. Kyseessä on ristiriita, joka vaikuttaa ennen kaikkea miehen identiteettiin ja kokemukseen omasta itsestä. (Litosseliti & Sunderland 2002: 8.) Tällaisen näkökulman kautta miehisydestä voi muodostua kriisiytynyt kuva sellaisellekin henkilölle, joka ei muuten kokisi asiaa kriisiytyneenä.

Van Dijk (2001) nostaa esille, miten tärkeää kriittisen diskurssintutkimuksen on osallistua sukupuolen ja identiteetin rakentumisen tutkimiseen. Tällöin tarkastelun kohteena ovat esimerkiksi jokapäiväiset kanssakäymiset ja keskustelu, seksuaalinen häirintä, sukupuolten epätasa-arvo sekä stereotyyppiset representaatiot esimerkiksi populaarikulttuurissa. (Van Dijk 2001: 13.) Kriittisen diskurssintutkimuksen ytimessä on sukupuoleen ja identiteettiin liittyvien ideologioiden ymmärtäminen kielen kautta ja sen avulla. Siten on mahdollista ymmärtää myös identiteetin rakentumiseen liittyviä sosiaalisia ja poliittisia аспекteja. Siinä missä on mielenkiintoista tarkastella, miten kielen avulla välitetään näitä yhteyksiä, on samalla tarkasteltava, miten kieli itsessään sisältää ja uusintaa näitä ideologioita tai valta-asetelmia. (Bucholtz 2003: 59.)

2.2 Feminismi, sukupuolentutkimus ja miestutkimus

2.2.1 Feminismistä sukupuolten tutkimiseen

Sukupuolentutkimus on ala, jossa on enimmäkseen keskitytty tutkimaan naissukupuolta. Feminismin ydinkysymyksiä ovat jo pitkään olleet: mikä nainen on ja miksi naisen asema on alisteinen miehen asemaan nähden. Feministinen liike on tavoitellut naisten aseman parantamista ja sukupuolten tasa-arvoa.

Feminismin historiaa kuvataan yleensä aaltona. Ensimmäisen aallon katsotaan alkaneen 1800-luvun puolesta välistä, ja jatkuneen aina 1900-luvun alkupuolelle asti, jolloin keskiössä olivat naisten oikeuksien puutteet, ja tavoitteena oli poliittinen ja taloudellinen tasa-arvo. Sittemmin ensimmäisiä feministejä on seurannut toisen aallon feminismi, joka ajoitetaan 1960–1980-luvuille. Toisen aallon aikana pinnalla olivat muun muassa perhettä ja seksuaalisuutta koskevat asiat, ja esimerkiksi naisten työssäkäyminen yleistyi, ja yhä harvempi nainen jäi pelkästään kotiäidiksi. Kolmannen aallon feminismi alkoi 1980-luvulla ja kesti 1990-luvulle. Tällöin käsitteestä feminismi alkoi länsimaisissa kulttuureissa muodostua ns. sateenvarjotermi, joka kattoi laajemminkin sukupuolten tasa-arvoon kiinnittyvän keskustelun. Huomionarvoista kuitenkin on, ettei feminismi-käsitteestä ole koskaan tullut järin suosittu, vaan se nähdään edelleen melko polarisoituneena terminä. (Kurvinen & Turunen 2018: 21; Freedman 2007: 5–6.)

Viimeisimpänä suuntauksena on pidetty neljännen aallon feminismiä, joka tunnetaan myös intersektionaalisenä feminisminä, jonka nähdään vaikuttavan myös muihin kuin pelkästään naisiin. Liikkeen katsotaan ajavan tasa-arvoa yleisesti, ja puuttuvan esimerkiksi seksuaalivähemmistöjä koskeviin puutteisiin ja epäkohtiin. Tutkimuksessa feminismi on muotoutunut 1960-luvulta lähtien, ja siitä on kehittynyt akateeminen tieteenala, joka aluksi tunnettiin nimellä naistutkimus. Sukupuolentutkimus ja mies- ja maskuliinisuustutkimus ovat sittemmin haarautuneet naistutkimuksesta. (Julkunen 2010: 25–26.)

Mies- ja maskuliinisuustutkimus on kuitenkin naistutkimukseen ollut verrattain pieni tutkimusala. Tämä on sinänsä loogista, koska yhteiskuntatieteissä nousevat yleensä selvimmin ja nopeimmin esiin sellaiset suuntaukset, jotka keskittyvät selkeästi jonkin epäkohdan murtamiseen. Siinä missä naistutkimus keskittyi naisten epätasa-arvoisen aseman parantamiseen, miestutkimuksella ei ollut yhtä selkeää ja näkyvää yhteiskunnallista ongelmaa, johon puuttua. (Sipilä 1994: 17–19.) Viime vuosien aikana tämä käsitys on kuitenkin ollut murroksessa. Vaikka

miesten kohdalla ei voikaan puhua samanlaisesta yhteiskunnallisesta epätasa-arvoisesta kohte-
lusta kuin naisten kohdalla, on viime aikoina silti alettu tiedostaa, että myös miestutkimukselle
on paikkansa.

Käsitys maskuliinisuudesta on muuttunut ja muuttumassa, ja uudet tavat määritellä mie-
heys hakevat paikkaansa. Sukupuolia määritellessä on hyvä kysyä, mihin kyseiset määritelmät
perustuvat, mistä ne kumpuavat, miten niitä ylläpidetään ja kuka niistä hyötyy. Mies- ja mas-
kuliinisuustutkimuksessa huomioon tulee ottaa historialliset, sosiaaliset ja poliittiset lähtökoh-
dat. (Cornwall & Lindisfarne 2016: 15, 18.) Kuten diskurssintutkimuksessa, myös sukupuolen-
tutkimuksessa valta on oleellinen käsite. Michel Foucault on vaikuttanut merkittävästi vallan
käsitteen ymmärtämiseen asiana, joka on monisyinen ja -monimerkityksinen, eikä vallan käyt-
täjä tai kohdetta ole helppo osoittaa. Sukupuolivalta on yksi vallan osa-alue, jota ylläpidetään
ideologioissa ja arkisissa kanssakäymisissä. (Julkunen 2010: 225-226.)

Eräs mielenkiintoinen aspekti maskuliinisuutta käsitellessä on niin kutsuttu feminiininen
maskuliinisuus. Feminiininen maskuliinisuus voi ilmetä esimerkiksi nuorilla tytöillä ns. ”poi-
katyttö-vaiheena”. Toisena esimerkkinä ovat esimerkiksi quueriksi itsensä identifioivat henki-
löt, jotka omaavat perinteisesti maskuliinisia piirteitä, mutta identifioituvat naisiksi. Maskuli-
nisuus ei siis välttämättä rajoitu sukupuoleen, vaan sitä voi pitää irrallisena ominaisuutena, piir-
teinä, jotka perinteisesti yhdistetään miehiin, mutta joita kuka vaan voi omassa olemuksessaan
ylläpitää. Maskuliinisuutta ei siis välttämättä pidetä synonyyminä miehelle, mutta usein sen
oletetaan automaattisesti sisältyvän mieheyteen. (Halberstam 2019: 938.) Siksi tässäkin tutki-
muksessa maskuliinisuusdiskurssien ajatellaan edustavan käsitystä siitä, millaisena mies suo-
malaisessa yhteiskunnassa tällä hetkellä nähdään.

2.2.2 Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus

Arto Jokinen (2010) luonnehtii miestutkimusta ”poikkitieteelliseksi temaattiseksi kentäksi”
(Jokinen 2010: 137.) Miestutkimusta on tehty esimerkiksi sosiaalitieteessä, yhteiskuntatieteessä
ja kielitieteessä. Hearnin mukaan kriittisen aspektin mies- ja maskuliinisuustutkimukseen tuo
vallan käsite ja sen sukupuolittuneisuus, sillä sukupuolittuneesta vallasta puhuttaessa yleensä
automaattisesti ajatellaan vallan olevan miehillä. (Hearn 2004: 51.) Aina ei kuitenkaan liene
näin, ja kriittinen lähestymistapa mies- ja maskuliinisuustutkimukseen pyrkiikin selvittämään,
kenellä valta on, missä tilanteessa, miten sitä käytetään ja miten se ilmenee. Hanna Ojala ja

Ilkka Pietilä (2013) taas määrittelevät kriittisen miestutkimuksen eron muuhun miestutkimukseen nähden sillä, että kriittinen miestutkimus hyödyntää feministisen tutkimuksen ja sukupuolen tutkimuksen sisällä syntynyttä teoreettista käsitystä sukupuolen syntymisestä ja muovautumisesta. Kriittisen tutkimuksen suhtautuminen feministiseen tutkimukseen on myös myönteisempi kuin muun miestutkimuksen saralla. (Ojala & Pietilä 2013: 19–20.) Tämän näkemyksen valossa määrittelin oman tutkimukseni sijoittuvan kriittisen miestutkimuksen piiriin.

Miestutkimuksen ensimmäinen aalto oli 1970-luvulla. Tällöin feministien esittämät kysymyksen ja näkemykset miehistä herättivät tutkijoiden huomion ja miehisyden rakentumista alettiin tutkimaan. Kritiikkiä kuitenkin esitettiin liian kapeakatseisesta tavasta tutkia aihetta, koska esimerkiksi sukupuolirooleja, niiden aiheuttamaa valta-asetelmaa tai miesten välisiä eroja ei osattu kyseenalaistaa riittävästi. Näin kehittyi miestutkimuksen toinen aalto, jossa korostettiin mm. maskuliinisuuksien hierarkiaa, eli vallalla olevien ja heikompien maskuliinisuuksien suhdetta toisiinsa. Tutkimuksen kolmas aalto alkoi 1980-luvun lopulla, jolloin alettiin Michel Foucaultin innoittamana kiinnittää enemmän huomiota kielellisiin ja diskursiivisiin merkityksiin. (Jokinen 2010: 134–135.)

Kriittinen miestutkimus syntyi siis naistutkimuksen pohjalta vastatakseen kysymyksiin, joita tutkimuksissa mieheyttä kohtaan nostettiin. Tämä ei kuitenkaan ollut ainoa syy, vaan kriittinen miestutkimus kehittyi myös siksi, että koettiin tarpeelliseksi tutkia ja osoittaa, että myös miesten välillä vallitsee huomattavia eroja ja hierarkkisia asetelmia. Kriittisen miestutkimuksen ytimessä onkin nimenomaan miesten keskinäinen eroavaisuus, kun taas naistutkimuksessa naisten asemaa tarkasteltiin ja pyrittiin nostamaan naissukupuolta keskittymällä asioihin, jotka olivat epätasa-arvoisella tolalla kaikkiin naisiin nähden. Tämä lieneekin suurimpia eroja, joita kriittisessä miestutkimuksessa on naistutkimukseen nähden. (Ojala & Pietilä 2013: 27.)

Leena-Maija Rossi on tutkinut sukupuolta ja sukupuolten eroja, ja hän korostaa, että puhuttaessa maskuliinisuudesta tai feminiinisuudesta on aina otettava huomioon se, että puhutaan nimenomaan sukupuolista ja niiden ilmenemisestä ja ilmentämisestä, vaikka maskuliinisuus ja feminiinisyys olisivatkin lähtökohtaisesti ominaisuuksia tai piirteitä, eivätkä välttämättä sama asia kuin sukupuoli. Sukupuolta käsiteltäessä tehdään yleensä jako biologisen sukupuolen (sex) ja sosiaalisen sukupuolen (gender) välille (Rossi 2010: 22). Sosiaalinen sukupuoli nähdään yleensä lähinnä kulttuurin tuotteena, eli opittuna, muilta ihmisiltä ja ympäristöltä omaksettuna olemisen tapana. Se pitää siis sisällään esimerkiksi yhteiskunnan ja muiden ihmisten yksilölle asettamat odotuksen sukupuoleen nähden. (Grönfors 1994: 66.) Arto Jokinen (2010)

määrittelee miehen henkilöksi, joka identifioituu miehen sosiaaliseen ja kulttuuriseen kategoriin. Feministisissä sukupuolen teorioissa sukupuolen määrittely ei kuitenkaan ole aivan yksiselitteistä. (Jokinen 2010: 128.)

Miehen määrittelyn lisäksi vielä vaikeampaa on määrittellä, mitä tarkoittaa maskuliinisuus. Usein maskuliinisuutta ja feminiinisyttä tarkastellaankin vastakohtina. Jokinen kuitenkin muistuttaa, että feminiinisinä tai maskuliinisina pidetyt piirteet ovat tuotettuja, muutettavissa olevia merkityksiä ja ideologioita. Sen avulla, mitä yleisesti pidetään esimerkiksi maskuliinisenä, määritellään, mikä on mies. (Jokinen 2010: 128) Maskuliinisuutta ei useimmiten tarkastella automaattisesti omattavana statuksena, vaan asiana, joka pitää saavuttaa tietyillä maskuliiniseksi luokitelluilla piirteillä tai ominaisuuksilla (Raitanen 2018: 233). Sitä ei myöskään nykyään enää tarkastella yhtenä, muuttumattomana asiana, vaan näkökulma on siirtynyt yhdestä tietystä maskuliinisuudesta useiden maskuliinisuuksien tarkasteluun. (Huuki, Kivijärvi & Lunabba 2018: 12–13.)

2.2.3 Maskuliinisuuden representaatio ja hegemonia

Sukupuolten representointi ei ole yksinkertaista tai mutkatonta. Jotta sukupuolta voitaisiin representoida todenmukaisesti, täytyisi olettaa, että se ylipäätään on määriteltävissä. Erilaiset representaatiot eivät ole selkeästi eroteltavissa, vaan ne ovat osin päällekkäisiä ja tulkinnanvaraisia. Mitään kuvausta ei voi pitää yksioikoisesti oikeana tai tyhjentävänä tulkintana aiheesta. (Paasonen 2010: 44–45.)

Maskuliinisuuden representaatiota on tutkittu paljon ja se on esimerkiksi suosittu aihe opinnäytetöissä, jolloin tutkimusaineistona on usein esimerkiksi jokin populaarikulttuuriin kuuluva kokonaisuus, kuten elokuva, kirja tai lehti. Maskuliinisuutta representoidaankin yhteiskunnassa kulttuurin kautta. Esimerkiksi Jokinen (2000) nostaa esille, että Suomessa merkittäviä representaatioita voidaan analysoida esimerkiksi Tuntematon sotilas -teoksesta. Väinö Linnan romaanissa mieheyden representaatio on vaikuttanut erityisen paljon esimerkiksi siihen, miten miehen representaatio sotilaana nähdään. Suosittu teos on muutoinkin vaikuttanut miesten representaatioon sotakirjallisuudessa, joka taas on suomalaisessa kirjallisuuskentässä melko merkittävä osa. (Jokien 2000: 120.) Tällaisten asioiden voidaan pitkällä aikavälillä nähdä vaikuttavan yleiseen käsitykseen siitä, millainen representaatio miehuudella on ainakin tiettyyn aikaan ja kontekstiin sidottuna.

Jokinen nostaa esille myös esimerkiksi populaarikulttuurin suhteen todelliseen elämään: siinä missä elokuvissa ja kirjallisuudessa voidaan esittää representaatio hegemonisesta mieskuvasta esimerkiksi väkivallan kautta, se ei kuitenkaan käytännössä vahingoita ketään. Jos taas tätä ideaalia sovelletaan käytäntöön ja ihmissuhteisiin, se voikin saada aikaan paljon epävertettä toimintaa. (Jokinen 2000: 123–124.)

Maskuliinisuuden kannalta oleellinen käsite on hegemoninen maskuliinisuus. Hegemoninen maskuliinisuus tarkoittaa aikaan ja paikkaan sidottua käsitystä maskuliinisuudesta. Huomionarvoista on, että vaikka useimmat miehet eivät täytä hegemonisen maskuliinisuuden kriteerejä, se ajatellaan silti normiksi. Hegemonisuuden käsite on kuitenkin myös haastettavissa, mikä voi aiheuttaa vastakkainasettelua ja ristiriitoja. Suuri osa miehistä tukee hegemonista maskuliinisuutta, koska se takaa heille yhteiskunnassa aseman, joka on usein naisten asemaa parempi. Usein myös naiset pitävät kiinni hegemonisen maskuliinisuuden käsityksestä, vaikka se ei edistäisi heidän asioitaan millään lailla, vaan jopa päinvastoin. (Jokinen 2010: 131–132.)

Hegemonia itsessään nähdään valtaapitävänä ja johtavana asiana yhteiskunnassa niin poliittisesti, sosiaalisesti kuin ideaalisestikin. Hegemoninen kamppailu on näin ollen nähtävissä asemaan liittyvinä muutoksina. (Faircough 1995: 76, 93.) Hegemonia käsitteenä luo siis erilaisia ryhmiä, joiden välillä vallasta kiistellään. Jotta voitaisiin ymmärtää eri maskuliinisuuksia, tulisi ymmärtää, millä tavalla hegemonia on rakennettu. (Sipilä 1994: 20.)

Käsitteenä hegemoninen maskuliinisuus on esiintynyt jo R. W. Connellin v. 1979 kirjoittamassa ja v. 1983 julkaistussa artikkelissa *Men's bodies*. Jeff Hearnin (2004) mukaan hegemoninen maskuliinisuus on kyseisen artikkelin mukaan vahvasti linkittynyt käsitykseen miehestä ja miehen mallista suhteessa patriarkaalisuuteen ja sukupuoliin. Hearnin mukaan hegemonia on osoittautunut erityisen käyttökelpoiseksi käsitteeksi silloin, kun pyritään identifioimaan maskuliinisen vallan eri muotoja, esimerkiksi miehen dominanssia naisiin tai muihin miehiin nähden. (Hearn 2004: 56, 58.) Hegemonian käsitteen avulla voidaan pyrkiä ymmärtämään, miten valtaa konstruoidaan tai ylläpidetään sosiaalisessa kanssakäymisessä: onko se jotain, joka maskuliinisuuteen implisiittisesti liittyy, vai täytyykö se erikseen jokaisessa tilanteessa hankkia tai ansaita?

Diskurssin suhde hegemoniaan on kaksijakoinen. Ensinnäkin hegemoniset käytännöt ja hegemoninen kamppailu ovat diskursiivisten käytäntöjen muotoja, tarkoittaen sitä, että erilaiset diskurssit ovat hierarkkisessa suhteessa toisiinsa. Jokin diskurssi on saavuttanut hegemonisen aseman, ja toinen haastaa sitä. Toisekseen diskurssi itsessään on kulttuurisen hegemonian

muoto. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaisessa kulttuurissa on omat käsityksensä esimerkiksi siitä, millainen on ihanteellinen mies. Näin ollen se, mitä hegemoninen maskuliinisuus tarkoittaa, on erilainen eri kulttuureissa. Se, että jokin on saavuttanut hegemonisen aseman, on käytännössä osoitus sen kapasiteetista muokata diskursiivisia käytänteitä. Nämä kaksi näkökulmaa diskursiin ja hegemonian suhteeseen ovat siis vahvasti linkittyneitä. Hegemonisia rakenteita siis tuotetaan, uusitaan, haastetaan ja muokataan diskursiivisin käytäntein. (Fairclough 1995: 95.) Tästä syystä tässä tutkimuksessa on mielenkiintoista tarkastella hegemonisen maskuliinisuuden suhdetta muihin esiin nouseviin diskursseihin maskuliinisuudesta puhuttaessa.

Maskuliinisuuksien hierarkkisuus tarkoittaa erilaisen maskuliinisuuksien olemista suhteessa toisiinsa (esim. kova vs. pehmeä). (Huuki, Kivijärvi & Lunabba 2018: 12–13.) Vaikka useimmat miehet eivät saavuta hegemonisen maskuliinisuuden ihannetta, sitä pidetään silti relevantimpana näkemyksenä, jolloin muunlaiset maskuliinisuuden määritelmät ovat siihen nähden alisteisessa hierakisessa asemassa. Tällaisia alisteisessa asemassa olevia ryhmiä ovat mm. etniset vähemmistöt, vammaiset, syrjäytyneet ja stigmatoidut seksuaalisuudet. (Jokinen 2010: 133.) Vastaavanlaisia tuloksia sai myös Sari Manninen (2010) tutkiessaan, kuinka pojat ilmentävät ja ylläpitävät maskuliinisuutta koulussa. Maskuliininen hierarkia onkin erityisen selvästi havaittavissa koulumaailmassa. (Manninen 2010: 76) Maskuliinisuutta rakennetaan siis pitkälti sosiaalisten suhteiden kautta (Sipilä 1994: 20).

2.2.4 Aiempi tutkimus

Miestutkimusta on toteutettu viime vuosina paljon. Tässä aluvussa esittelen aiempaa tutkimusta, jonka koen osaltaan myös tukevan ja perustelevan oman tutkimukseni ajankohtaisuutta ja tarpeellisuutta.

Leena Autonen-Vaaranieniemi (2009) on tutkinut eronneiden miesten kotikäytäntöjä. Eronneiden miesten ajatellaan usein olevan suuremmassa vaarassa jäädä yksin kuin eronneet naiset. Tämä yhdistetään usein henkiseen tukeen, jota naiset tuntuvat yleisesti ylläpitävän enemmän kuin miehet. Tutkimuksessaan Autonen-Vaaranieniemi tarkasteli esimerkiksi eronneiden miesten suhtautumista kotiin sekä sosiaalisia suhteita. Nämä kaksi punoutuivat yhteen juuri sosiaalisuuden kautta: kodin nähtiin määrittävän myös ihmissuhteiden kautta. Asiaa tarkasteltiin usein myös tunteiden näkökulmasta sekä esimerkiksi isän tai isoisan roolista käsin. Tutkimuksessa

myös todettiin miesten heijastelevan omaa olemistaan suhteessa ideaaliin mieskäsitykseen. Tutkimustulosten mukaan mieheyden ideaalien ja tutkittavien käytännön olemisen ja toiminnan välille muodostui selkeitä eroja ja jännitteitä, ja tutkimukseen osallistuneet miehet toiminnallaan haastoivat mieheyden ideaalin ja hegemonisen maskuliinisuuden käsitteen. (Autonen-Vaaranieniemi 2009: 286.)

Jiri Nieminen (2013) on tutkinut artikkeliväitöskirjassaan hegemonisen maskuliinisuuden käsitteen murrosta kohti moninaisempaa käsitystä miehuudesta. Niemisen tutkimuksen keskiössä ovat miehet sukupuolisina toimijoina valtio-opillisessa ja poliittisessa toiminnassa ja keskustelussa. Kuten muissakin tutkimuksissa, myös Nieminen korostaa omassa tutkimuksessaan sitä, että keskustelu miehistä ja maskuliinisuudesta käydään usein kriisin näkökulmasta: jotain täytyy olla vialla ja korjausta vailla, jota miehistä ja heidän identiteettinsä rakentumisesta voidaan käydä julkista keskustelua. (Nieminen 2013: 61–64.)

Väitöskirjansa artikkeleissa Nieminen mm. nostaa esille sen, että hegemonian käsitteen alkaessa murtua käsitys mieheydestä palaa oikeastaan sinne, mistä hegemoniakin on saanut alkunsa: luokkayhteiskuntaan. Näin ollen jokaisella yhteiskuntaluokalla olisi oma, heidän keskuudessaan vallitseva ideaali käsityksensä maskuliinisuudesta. Niemisen mukaan tällä voitaisiin selittää myös politiikassa esiintyvät eriävät näkemykset sukupuolirooleista puhuttaessa, sillä jokainen puolue tarkastelee asiaa oman perinteensä ja mieskäsityksensä valossa. Jos puolueet siis esimerkiksi identifioituvat edustamaan lähtökohtaisesti eri yhteiskuntaluokista tulevia ihmisiä, on oletettavaa, että näillä eri luokilla on omat käsityksensä maskuliinisuuden ideaalista ja miehuuden ilmentämisestä. Toisaalta mielenkiintoinen näkökulma on sekin, että puolue, joka näyttäytyy ensisijaisesti naisten suosimana puolueena, pyrkii ottamaan aktiivisesti kantaa miehistä käytävään keskusteluun ja nostamaan esille epäkohtia lisätäkseen näin mahdollisesti kannatustaan myös miesten keskuudessa. (Nieminen 2013: 41.)

Nieminen nostaa yhdessä väitöskirjansa artikkeleista myös esille poliitikkojen luoman mieskuvan julkisuudessa. Artikkelin pohjalta voidaan todeta, että niin sanottujen henkilökohtaisuuksien tuominen sopivassa määrin julkisuuteen muokkaa yleistä käsitystä poliitikosta inhimillisempään suuntaan. Tällaiset korostukset taas haastavat perinteistä hegemonista maskuliinisuutta. Henkilökohtaisina asioina voidaan ajatella esimerkiksi perheen mainitsemista. Mielenkiintoista onkin, että yksi hegemonian haastamiseen usein liitetty miehuuden osa on isyys ja perhearvot. (Nieminen 2013: 8.)

Timo Aho (2019) on tutkinut väitöskirjassaan rekkamiehiä ja heidän työntekoaan. Eräs tutkimuksen painopisteistä käsitteli maskuliinisuuksien sosiaalista rakentumista. Aho mainitsee tutkimuksessaan mm. kahdenlaisista maskuliinisuuksista: yhtäältä on käsityöläismaskuliinisuutta, joka rakentuu ajattelun, aistitiedon ja käytännön kokemuksen varaan, ja toisaalta on ns. kovaa työväenluokkaista maskuliinisuutta, joka perustuu lähinnä fyysiseen voimaan ja sen osoittamiseen. Rekkamiesten nähtiin sopivan enemmän ensimmäiseen, käsityöläismaskuliinisuuden piiriin. (Aho 2019: 105.) Nämä Ahon esille nostaman eri maskuliinisuudet tukevat mielenkiintoisella tavalla käsitystä hegemonisesta maskuliinisuudesta. Molemmat tuntuvat yhdessä rakentavat pohjan hegemoniselle käsitykselle ja sen ilmentämiselle: mukana on ajattelua, kokemusta ja voimaa, jotka perinteisen hegemonisen mieskäsityksen mukaan kuuluvat keskeisesti maskuliinisuuteen. On kuitenkin mahdollista ilmentää vain yhtä osaa hegemoniasta, ja silti täyttää niin sanottu perinteinen miehen rooli.

Ahon tutkimuksessa myös tarkastellaan identiteetin rakentumista sukupuolen näkökulmasta. Aho toteaaakin ammatin rakentavan yhteiskunnallista asemaa ja myös käsitystä sukupuolirooleista. Esimerkiksi käytännön tekeminen ja kova fyysinen kuormitus nähdään maskuliinista identiteettiä rakentavana tekijänä, ja ”rekkamieheys”, jota perinteisesti onkin pidetty lähinnä miesten ammattina, täsmää tähän mieheyttä rakentavaan asemaan. (Aho 2019: 104.) Omassa tutkimuksessani en ensisijaisesti keskity mieheyden identiteetin rakentumiseen ammatin kautta, vaan näkökulma aiheeseen on yleisempi ja laajempi, mutta on mielenkiintoista todeta, että ammatin vaikutus oman maskuliinisuuden kokemiseen on merkittävä.

Maskuliinisuutta ja mieskuvaa on tutkittu aiemmin myös kielellisestä näkökulmasta. Oman tutkimukseni kannalta merkittävimpiä tutkimuksia ovat Ov Cristian Norocelin, Tuija Saresman, Tuuli Lähdesmäen & Maria Ruotsalaisen (2018) tutkimus maskuliinisuuden diskursiivisesta rakentamisesta oikeistopopulistisessa mediassa, Ilana Aallon (2018) tutkimus miehen mallin käsitteen muutoksesta sekä Jenni Wessmanin, Päivi Känkäsen ja Jonne Silonsaaren (2018) tutkimus urheilutoiminnasta ja maskuliinisen ideaalin haastamisesta.

Norocel, Saresma, Lähdesmäki & Ruotsalainen (2018) tutkivat sitä, miten valkoisia, pohjoismaalaisia maskuliinisuuksia rakennetaan diskursiivisesti oikeistopopulistisessa mediassa. Tutkimuksen kannalta on merkittävää todeta, että Suomea ja Ruotsia pidetään lähtökohtaisesti sukupuolten tasa-arvon mallimaina. Tutkimus keskittyi perussuomalaisen lehteen Perussuomalainen ja ruotsidemokraattien lehteen SD-Kuriren, joiden välittämiä mieskuvia tutkijat analysoivat. Tuloksissa todetaan, että lehtien välittämät mieskuvat ovat jokseenkin perinteisiä ja

stereotyyppisiä, mutta samalla myös jatkuvassa muutostilassa. Siinä missä sukupuolten välillä vallitseva tasa-arvo on nostettu merkittävään rooliin, on stereotyyppisen miehen kuva kuitenkin taustalla vaikuttava ideaali. Tutkijat nostavat esille käsitteen maskuliinisuuden kriisi, johon liittyvään keskusteluun he tutkimuksellaan ottavat osaa. (Norocel & Al. 2018.)

Aalto (2018) perehtyy miehen mallin käsitteeseen, ja tarkastelee sen käytössä tapahtunutta muutosta. Tutkimus lähtee liikkeelle 1960-luvulta ja paneutuu poikien kehitystä ja kasvamista koskevaan keskusteluun aina nykyaikaan asti. Tutkimuksessa todetaan miehen mallin olevan käsite, joka nostetaan esille aina, kun aiempaa sukupuolikäsitystä haastetaan. Keskeisin tulos on, että miehen mallista puhuttaessa se yhdistetään huolipuheeseen, jossa yhteiskunnan “naisistumisen” pelätään johtavan miesten aseman heikkenemiseen. (Aalto 2018.)

Wessman, Känkänen & Silonsaari (2018) taas perehtyvät tutkimuksessaan urheilujoukkue Iceheartsin toimintaan, joka oli suunnattu syrjäytymisvaarassa oleville pojille. Tutkimuksessa haastateltiin toiminnassa mukana olleita poikia, ja tuloksista käy ilmi, että harrastustoiminta oli onnistunut syrjäytymisen ehkäisyn muoto, joka toi monelle siihen osallistuneelle sosiaalista ja emotionaalista tukea. Tutkimuksessa pohditaan, haastaako tällainen toiminta ideaalin mieskuvan tarjoten tilalle muita, erilaisia maskuliinisuuksia. (Wessman, Känkänen & Silonsaari 2018.)

Palaan näihin kolmeen viimeiseksi esittelemiini tutkimuksiin vielä tutkielmani päätösluvussa ja vertailen omia tutkimustuloksiani suhteessa edellä mainittuihin tuloksiin. Oletukseni on, että aineistosta löytyy diskursseja, jotka haastavat perinteisen maskuliinisuuden käsityksen, ja joiden voidaan tulkita viestivän myös laajemmasta sosiaalisesta muutoksesta yhteiskunnassa ja tavassa, jolla miehistä puhutaan ja miten mieskuvaa rakennetaan.

Mieheyden ja maskuliinisuuden tutkiminen on siis yleistä paitsi sosiaalitieteissä myös kielitieteissä. Sukupuoli ja sen vaikutus identiteettiin ja näin ollen koko elämään on monipuolinen tutkimuskohde, josta riittää ammennettavaa monella alalla. Edellä esittelemissäni tutkimuksissa esille on noussut hegemonisen, ideaalin mieskuvan murtuminen ja sen haastaminen välillä tietoisestikin. Tutkimusten perusteella on siis jokseenkin havaittavissa, että käsitys maskuliinisuudesta on selkeästi murreksessa. Osa esitetyistä tutkimuksista on toteutettu haastatte- luina, osassa aineistona on toiminut esimerkiksi tekstiaineisto. Siitä huolimatta tuloksissa valitsee suhteellinen konsensus siitä, että mieheyden ideaalia muutetaan, haastetaan ja muokataan jatkuvasti.

3 AINEISTO JA MENETELMÄ

Tässä luvussa esittelen käyttämäni aineiston ja menetelmät, joilla aineisto on kerätty ja analysoitu. Olen kerännyt aineiston teemahaastatteluin, ja tarkastelen sitä kielen analyysin avulla: mitä sanoja haastateltavat käyttävät kuvaillessaan maskuliinisuutta ja mieheyttä ja miten mieheydestä puhutaan. Sanojen perusteella tarkastelen mieheyden representaatiota ja identiteettiä: millainen kuva miehestä muodostuu tai miten haastateltava itse kuvaa itseään miehenä. Analyysin pohjalta nousevia diskursseja vertailen suhteessa hegemonisen maskuliinisuuden käsitteeseen. Luvun lopussa pohdin myös tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

3.1 Haastateltavina feministimiehet

Tutkimuksessani aineisto on kerätty haastattelemalla viittä miestä, joista kaikki ovat identifioineet itsensä feministiksi. Tämä rajaus tutkimukseen tehtiin siksi, että maisterin tutkielman otannan on välttämätöntä olla kohtuullisen pieni, jolloin haastateltavien tarkka rajaaminen on tulosten kannalta kaikista järkevintä. Näin on mahdollista tehdä edes jonkinlaisia yleistyksiä aineistoon ja tuloksiin pohjaten. Haastateltavien feministisyys vaikuttanee epäilemättä saatuihin tuloksiin, ja haastattelemalla eri henkilöitä tuloksetkin olisivat varmasti erilaiset. Ei voida siis täysin olettaa, että tulokset olisivat sellaisinaan yleistettävissä koskemaan koko yhteiskuntaa, mutta jonkinlaista heijastumaa mieskulttuurista sen silti voidaan olettaa tarjoavan.

Haastateltavien valikoituminen juuri feministeiksi identifioituviksi johtui aiheen sensitiivisyydestä. Koska feminismi on teemana yhteiskunnassa jokseenkin kärjistynyt, on oletettavaa, että henkilö, joka ajattelee itsensä feministiksi, on pohtinut sukupuolirooleja sekä omaa suhtautumistaan ja asettumistaan niihin. Koska sensitiivisistä aiheista puhuminen haastattelussa voi tuntua vaikealta, koin perusteltuna hakea haastateltaviksi henkilöitä, joille teemojen käsittely todennäköisesti on ennestään tuttua, ja aiheesta keskusteleminen näin ollen mahdollisesti helpompaa.

Koska feminismi on alun perin naisten asioita ajava liike, onkin mielenkiintoista pohtia myös maskuliinisuuden suhdetta siihen. Feminismin viimeisin aalto, intersektionaalinen feminismi, keskittyy kuitenkin lähtökohtaisesti tasa-arvon saavuttamiseen yhteiskunnassa yleisesti, eikä vain naisten aseman parantamiseen. Voidaan siis väittää, että myös miehiä käsitteleviin

epäkohtiin puuttuminen parantaisi sukupuolten tasa-arvoa yhteiskunnassa yleisesti, jolloin on loogistakin, että myös miehet ovat mukana feministisessä liikehdinnässä.

3.2 Aineistona teemahaastattelut

Aineistona käytän haastattelumateriaalia. Esitin kaikille haastateltaville samat kysymykset (haastattelurunko, liite), ja tarpeen mukaan tarkentavia kysymyksiä lisäksi. Nauhoitin haastattelut litterointia varten. Näin ollen aineiston analysoinnissa ei ole otettu huomioon multimodaalisia piirteitä, kuten ilmeitä, eleitä tai äänenpainoa. Analyysissä keskitytään teemaan siis ainoastaan sanatasolla.

Haastattelurunko sisälsi kaikkiaan 12 kysymystä, jotka jaoin neljään eri teemaan. Ensimmäinen teema liittyi yhteiskuntaan ja feminismiin. Kysyin haastateltavien näkemyksiä tasa-arvosta ja odotuksista yhteiskunnassa, feminismistä sekä omista kokemuksista sukupuoleen perustuvasta syrjinnästä tai suosinnasta. Toinen teema keskittyi maskuliiniseen minäkuvaan ja sen rakentumiseen, jossa kysyin esimerkiksi sitä, mikä tai kuka on vaikuttanut oman maskuliinisen minäkuva muotoutumiseen. Kolmannessa teemassa käsiteltiin muutoksia, joita haastateltavan omassa käsityksessä maskuliinisuudesta on kenties tapahtunut – miten oman mieheyden kokee nykyään suhteessa esimerkiksi käsitykseen lapsuudessa tai nuoruudessa. Neljäs teema kartoitti tulevaisuuteen liittyviä näkymiä: muuttuuko yleinen käsitys maskuliinisuudesta ja jos kyllä, niin millaiseen suuntaan, tai miten haastateltava mahdollisesti toivoisi mieheyden käsityksen muuttuvan.

Kyseessä on teemahaastattelu, mikä tarkoittaa sitä, että ohjaavia kysymyksiä on jonkin verran, mutta keskustelun annetaan myös edetä vapaasti, jos sellaiseen ilmenee mahdollisuus. Sirkka Hirsjärvi ja Helena Hurme (2000) kuvailevat teemahaastattelua tai puolistrukturoitua haastattelua menetelmänä, jossa haastattelijalla on valmiina tietty kysymyspaletti, mutta kysymysten muotoilua tai järjestystä voidaan muuttaa kuhunkin haastattelutilanteeseen sopivaksi. Nimensä mukaisesti teemahaastattelussa oleellisinta on keskittyä teemoihin. Keskustelu on vapaampaa kuin täysin strukturoidussa haastattelussa, ja tarjoaa näin mahdollisuuden esiin nou-sevien diskurssien tarkasteluun. (Hirsjärvi & Hurme 2000: 47–48.) Tämän otin huomioon haastatteluja tehdessä. Jokaiselle haastateltavalle esitin samat kysymykset, mutta tarvittaessa niiden järjestys muuttui, jos esimerkiksi oli tarpeen esittää tarkentavia kysymyksiä, tai keskustelu

muutoin ajautui johonkin toiseen teemaan. Sisällön kannalta ei ollut merkityksellistä, missä järjestyksessä teemoja käsiteltiin.

Haastatteluja oli viisi, ne olivat kestoiltaan n. 20-65 minuuttia, ja haastattelujen kokonaiskesto oli 197 minuuttia 52 sekuntia. Litteroin aineiston analyysia varten. Sivuja kertyi yhteensä 55. Litteroidessa olen kirjoittanut sanotut asiat muutoin juuri niin kuin ne on sanottu, mutta tekstin selventämiseksi äännähdykset, toistot, ja hymähdykset on jätetty litteraateista pois, koska analyysin kannalta ne eivät ole relevantteja. Samoin olen jättänyt litteroimatta omat satunnaiset kommenttini haastateltavien puheen lomassa, mikäli niillä ei ole vaikutusta haastateltavien vastauksiin. Olen ottanut huomioon sen, että tekstin sisältö ei muutu.

Kaikki keräämäni haastattelumateriaali hävitetään tutkimuksen valmistuttua, eikä niitä hyödynnetä jatkotutkimuksissa.

3.3 Menetelmänä kriittinen diskurssianalyysi

Tutkimukseni on menetelmältään laadullinen, mikä tarkoittaa sitä, että sen tavoitteena on hahmottaa ja ymmärtää tutkittavan asian laatua, esimerkiksi ihmisten toimintamalleja ja käyttäytymistä. Diskurssitutkimuksessa keskeistä on nojata tutkimuksen kannalta oleellisiin käsitteisiin, ja tarkastella aineistoa niiden läpi ja teoriaan pohjaten. Tarkoituksena on tuottaa eettisesti kestävä, asiasta tai ilmiöstä ymmärrystä lisäävää tietoa. Analyysivaiheessa tehtävien havaintojen pohjalta tehdään päätelmiä ja tulkintoja. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 139, 153, 163.)

Tutkimuksen menetelmässä hyödynnän kriittisen diskurssitutkimuksen kolmijakoista mallia. Siinä analysoitavaa materiaalia, eli kieltä, tarkastellaan kolmesta näkökulmasta: yhtäältä se on kirjoitettua tai puhuttua tekstiä, tässä tutkimuksessa jälkimmäistä, toisaalta se on diskursiivisten käytänteiden muoto ja kolmanneksi se on osa sosiaalista toimintaa. Fairclough'n mielestä sisältöä ei voi analysoida ilman että samalla analysoi myös muotoa, koska tekstin muoto on osa sen sisältöä. Diskursiiviset käytänteet taas toimivat välittäjänä tekstin ja sosiaalisen todellisuuden välillä, johon diskurssit heijastuvat käytännössä. Teksti on siis sekä tuote että tekijä: se on jotain, mitä kanssakäymisessä saadaan aikaan, ja jonka avulla toisaalta muokataan sosiaalista todellisuutta, käytänteitä ja näkemyksiä. Analyysissa varsinaisena tarkastelukohteena on näiden kahden välinen jännite. (Fairclough 1995: 133; 1997: 76.)

Tässä tutkimuksessa tarkastelen siis aineistosta esiin nousevia diskursseja, ja niiden suhdetta hegemonisen maskuliinisuuden käsitteeseen, ja tätä kautta siis myös laajempaan sosiaaliseen todellisuuteen. Vaikka haastatteluotos onkin suppea, se tarjonnee kuitenkin näkökulman siihen, miten feministimies näkee mieskuvan olevan ja kenties muuttuvan yhteiskunnassa tänä päivänä. Myös Van Dijk (2001) nostaa esille erilaisia keinoja, joiden kautta analysoida kerättyä materiaalia: ryhmän jäsenenä tai ulkopuolisena, toimintana tai prosessina, sosiaalisten rakenteiden kontekstissa sekä yksilön kokemuksina ja muistoina tai vaihtoehtoisesti kollektiivisina kokemuksina. (Van Dijk 2001: 4.) Nämä näkökulmat tukevat Fairclough'n mallia, ja tuovat varmuutta menetelmän toimivuuteen. Tarkastelen aineistoa ulkopuolisena pitäen mielessä tutkijajositioni, mutta kerätty aineisto heijastaa yksilön kokemuksia ja muistoja.

Näiden näkökulmien kautta tarkastelen haastattelumateriaalia hyödyntäen apuna tutkimuksen kannalta merkittäviä käsitteitä, kuten representaatio, diskurssi, hegemonia, sukupuoli ja maskuliinisuus. Tutkimuksessa kiinnostavaa on löytää ne diskurssit, joilla maskuliinisuudesta puhutaan, sekä tarkastella sitä, millaisessa suhteessa nämä ovat hegemonisen maskuliinisuuden käsitteeseen.

Käyn läpi litteroidun materiaalin, ja etsin ja tarkastelen sieltä nousevia diskursseja, jonka jälkeen käyn löytäneet diskurssit tarkemmin läpi kielen analyysiä hyödyntäen. Päätösluvussa pohdin myös niiden suhdetta hegemoniseen maskuliinisuuteen sekä tarkastelen myös tutkimustulosten merkitystä laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa. Analysoidessa etsin tekstistä diskursseja, joilla maskuliinisuudesta puhutaan, ja joiden avulla sitä kuvaillaan. Tutkimuksessani hyödynnän kielen analyysiä, eli tarkastelen esimerkiksi, millaisilla sanavalinnoilla maskuliinisuutta kuvataan ja miten sitä representoidaan. Sanavalinnoilla luodaan tietynlaista kuvaa tarkasteltavasta teemasta ja niiden tarkastelu onkin diskurssien rakentumisen kannalta oleellista.

Kriittinen diskurssianalyysi erottuu muista diskurssianalyyseista nimenomaan kriittisen otteensa kautta. Kriittinen diskurssintutkimus omaa selkeän sosiopoliittisen näkökulman: mikä on tavoitteena, mitä halutaan ymmärtää ja mitä tutkimuksella saavuttaa. (Van Dijk 1993: 252.) Oma tavoitteeni analyysissä onkin ymmärtää, miten maskuliinisuusdiskurssit rakentuvat, mitä ne kertovat yhteiskunnassa vallitsevasta mieskäsityksestä nimenomaan feminismimiehen näkökulmasta, ja kieliikö mahdollisesti tapahtunut muutos myös yhteiskunnan asenteellisesta muutoksesta.

Kielen analyysin lisäksi paneudun siis käytännössä siihen, miten tekstin suhde sosiaaliseen todellisuuteen rakentuu: millaisista asioista nousseet diskurssit kertovat, miten ne muokkaavat sosiaalista todellisuutta ja miten esimerkiksi muutos näkyy diskurssien suhteessa hegemoniseen maskuliinisuuteen. On oletettavaa, että diskurssien hierarkian pohjalta voi tehdä johdopäätöksiä siitä, miten yhteiskunnassa erilaiset maskuliinisuudet nähdään. Pohdin päätäntöluvassa myös identiteetin, vallan ja diskurssien suhdetta sekä vertailen tutkimustuloksiani aiempien tutkimusten tuloksiin.

3.4 Tutkimuksen eettisyys

Aineistonkeruu toteutettiin haastatteluina, ja näin ollen eettiset kysymykset ovat merkittävässä osassa tutkimuksen tekoa. Täytin tutkimuksen tiimoilta tietosuojailmoituksen, jonka lähetin haastateltaville n. viikkoa ennen haastatteluja, jotta heillä olisi riittävästi aikaa tutustua siihen. Tietosuojailmoituksessa määrittelin mm. henkilötietojen ja tunnistettavuuteen liittyviä asioita. Haastateltaville selvitin heidän oikeutensa tutkimuksen osallistujina, esimerkiksi että heillä on oikeus lopettaa tutkimukseen osallistuminen niin halutessaan ilman erillistä perustelua. Tietosuojailmoituksessa kerroin myös, että henkilötiedot pseudonymisoidaan niin, ettei niitä voi tunnistaa tutkimuksesta, mutta poliittinen mielipide tai seksuaalinen suuntautuminen voivat olla asioita, jotka nousevat tutkimuksessa esille.

Kultakin haastateltavalta pyysin myös vielä haastattelutilanteen aluksi allekirjoituksen suostumuslomakkeeseen. Suostumuslomakkeessa haastateltavat vakuuttivat olevansa tietoisia tutkimukseen liittyvistä tietosuoja-asioista sekä oikeuksistaan tutkimukseen osallistumiseen liittyen. Lomakkeita oli kaksi, ja niistä toinen jäi haastateltavalle itselleen ja toinen tutkijalle. Myös haastateltavia mahdollisesti askarruttavat kysymykset käytiin läpi ennen haastattelun aloittamista, vaikka kysymysten esittäminen toki oli mahdollista koko haastattelun ajan. Haastateltavilta myös varmistettiin, että haastattelun nauhoittaminen sopi heille, ja heille kerrottiin, että materiaalia ei hyödynnetä muuhun tutkimukseen, ja että kaikki tallenteet ja aineistot hävitetään tutkimuksen loputtua.

Tallensin haastattelut litterointia varten, ja ne siirsin ne nauhurista tietokoneelleni. Pseudonymisoin aineiston litterointivaiheessa niin, että haastateltavia ei voi tunnistaa materiaalista. Tutkimuksen valmistuttua hävitän niin teksti- kuin ääniteaineistot, eikä niitä hyödynnetä myöhemmissä tutkimuksissa.

Tutkimuksen eettisyydessä ota huomioon myös oman tutkijapositioni, jonka pyrin pitämään objektiivisena ja neutraalina perustelemalla tekemäni havainnot ja päätelmät teorialla ja myös aiempaan tutkimukseen nojaten. Tutkielmani päätäntöosiossa arvioin tekemääni tutkimusta, havaintoja ja päätelmiä. Laadullisen tutkimuksen arvioimisessa voi hyödyntää ainakin vastaavuuden, uskottavuuden, siirrettävyyden ja pysyvyyden näkökulmia (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 170–171). Vertailen siis omia tutkimustuloksiani muiden aiheeseen keskittyvien tutkimusten kanssa, ja perustelen myös omat tulokseni taatakseni mahdollisimman pätevät ja luotettavat tutkimustulokset.

4 MASKULIINISUUSDISKURSSIT

Tässä luvussa esittelen aineistosta löytyneitä diskursseja. Diskursseja on kuusi, ja esittelen jokaisen omassa alaluvussa. Aineistosta nousevat diskurssit ovat tasa-arvodiskurssi, toiseusdiskurssi, suhdediskurssi, herkkyysdiskurssi ja isyysdiskurssi ja polarisaatiodiskurssi.

Tasa-arvodiskurssissa (alaluku 4.1) nousee esille miesten asema yhteiskunnassa suhteessa naisten tai muunsukupuolisten asemaan sekä sukupuoleen perustuva suosiminen tai syrjijminen. Toiseusdiskurssi (alaluku 4.2) muodostuu aineistossa ulkopuolisuutta tai erityisyyttä korostavilla sanavalinnoilla ja puhetavoilla, ja se korostaa ensisijaisesti puhujan tunnetta ja kokemusta toiseudesta tai ryhmään kuulumattomuudesta. Suhdediskurssi (alaluku 4.3) kuvaa mieheyden muodostumista suhteessa muihin ihmisiin sekä esimerkiksi omien vanhempien vaikutusta. Herkkyysdiskurssissa (alaluku 4.4) keskeisintä ovat emotionaaliset sanavalinnat ja ilmaukset, joilla maskuliinisuutta kuvataan ja herkkyyttä ilmennetään sekä herkkyuden sallittavuus miehisenä ominaisuutena. Isyysdiskurssin (alaluku 4.5) keskiössä on puhetapa miehestä isän roolissa sekä yhteiskunnan rooli ja odotukset. Polarisaatiodiskurssi (alaluku 4.6) kuvaa sukupuolista käytävän keskustelun kärjistymistä.

Olen etsinyt haastatteluista kohdat, joita pidän tietyn diskurssin ilmentymänä, ja analysoin niitä etsien yhteisiä kielellisiä piirteitä: mitä sanoja käytetään, miten maskuliinisuutta kuvaillaan, miten puhuja itse kuvailee itseään tässä tilanteessa ja millaisia ovat miehen representaatiot tässä diskurssissa. Tarkastelen löytyneitä diskursseja myös kriittisen diskurssintutkimuksen näkökulmasta, eli kiinnitän huomiota mm. valtasuhteisiin, identiteettiin ja muutokseen. Tarkastelen löytyneitä diskursseja myös suhteessa hegemonisen maskuliinisuuden käsitteeseen: uusintavatko vai murtavatko löytyneet diskurssit hegemonisen maskuliinisuuden käsitettä? Havainnot pohjaan haastatteluista nostamiini esimerkkeihin. Jokaiselle haastateltavalle on annettu oma koodi (A, B, C, D tai E), jotta sitaatit ovat yhdistettävissä alkuperäiseen haastatteluun.

4.1 Tasa-arvodiskurssi

Tasa-arvodiskurssi nousi esiin useita kertoja haastateltavien puheissa. Tasa-arvo määritellään tarkoittavan samanarvoisuutta ja olevan ”kaikkien ihmisten yhtäläinen arvo yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä” (KS s.v. *tasa-arvo*). Aineistossa tasa-arvodiskurssille ominaisia ovat *mies-*

ja naisetuliitteet esimerkiksi sanoissa *miesvaltainen ala* tai *naispuoleinen kollega*. Esiin nousee myös vastakkainasettelua substantiivien *yksilö-ryhmä* kautta. Näiden lisäksi käytetään esimerkiksi adjektiivia *sukupuolittunut*, verbejä *syрjiä*, *hyötyä* ja *suosia*.

Tasa-arvodiskurssia käsiteltiin esimerkiksi syrjimisen ja suosimisen kautta mm. työelämässä tai arjessa muutenkin. Tämä näkyy seuraavista esimerkeistä (1)–(4):

- 1) B: on varmaankin jossakin kohtaa **hyötyny** siitä että on **etsitty, kaivattu tarkoituksella tai alitajuisesti miestä** johonkin työhön.
- 2) C: No toki niitä omia **etuoikeuksia voi olla ajoittain vaikee huomata**, siis tällei valkoisena heteromiehenä jos tällei voi sanoa. Mut toki sen nyt välillä **huomaa** että kyllähän se nyt on ilmeistä, että kyllä sitä myös itse saa välillä tavallaan **suosimista** oman taustansa perusteella, mut sitten taas toisaalta kyllä välillä on myös niin, että välillä se oma sukupuoli on sillei että **tulee jossain määrin syrjitys** sen takia.
- 3) C: kyllä sillä [olemalla mies] saa itselleen enemmän etuoikeuksia tässä meidän yhteiskunnassa, enemmän ku että sit ois huonoja puolia. Mut et **kyl mä sanoisin et kumpiikin löytyy**.
- 4) C: Mä oon aika sillei **miesvaltaisella alalla**, rakennusalalla, ja sitte mä oon nytenkin ite kokenu et **mun naispuoliset kollegat**, on sellasii tilanteita missä **heidän mielipidetään on arvostettu selkeesti vähemmän ku esimerkiks mun vaikka me ollaan oltu asiantuntijuuden kanssa samalla tasolla**. Et on kyllä joo tullut suosituks sukupuolen perusteella ihan selkeesti.

Esimerkissä (1) nostetaan esille sukupuolittuneisuuden ilmeneminen työelämässä. Haastateltava käyttää verbiä *hyötyä* kuvaamaan miehisyden tuomaa etua työelämässä. Hän käyttää myös verbejä *etsiä* ja *kaivata* ilmentääkseen sitä, että esimerkiksi tiettyyn työhön haetaan nimenomaan miestä työntekijäksi. Hän lisää myös, että toiminta voi olla niin *tarkoituksellista* kuin *alitajuistakin*. Esimerkissä (2) haastateltava käyttää substantiivina *etuoikeus*, viitaten näin ilmiöön, joka on nimenomaan etu, ei ansaittu tai tasa-arvoinen. Hän nostaa esille, että miehisyys tuo tullessaan niin hyviä kuin huonojakin puolia, ja kuvaa näitä verbillä *suosia* sekä verbiliitolla *tulla syrjityksi*. Ilmiö ei ole haastateltavan silmissä selkeä ja helposti havaittavissa, mikä ilmenee lauseessa *voi olla ajoittain vaikee huomata*. Verbi *huomata* kuvaa jonkin asian havaitsemista, adjektiivi *vaikea* määrittelee tämän toiminnon haasteelliseksi, ja adverbi *ajoittain* viittaa siihen, että toiminta on satunnaista. Satunnaisuus ilmenee myös lauseessa *tulee jossain määrin syrjitys*, jossa adverbis *jossain määrin* viittaavat siihen, että verbiliiton *tulla syrjityksi* ilmiö tapahtuu toisinaan. Myös esimerkissä (3) sama haastateltava jatkaa, että sekä hyviä että huonoja puolia on mahdollista havaita. Tähän hän viittaa verbillä *löytyä*. Esimerkissä (4) haastateltava kuvaa omaa työpaikkaansa *miesvaltaiseksi alaksi*, jossa hänellä on *naispuolisia kollegoita*.

Haastateltava kuvaa, että työssä on tilanteita, joissa naiskollegoiden mielipidettä ei pidetä samanlaisessa arvossa kuin mieskollegoiden. Konjunktiolla *vaikka* hän kuvaa ilmiön tapahtumista siitä huolimatta, että osaaminen olisi samanlaista kaikilla työntekijöillä. Adverbi *selkeesti* kuvaa ilmiön ilmeisyyttä ja huomattavuutta.

Seuraavissa esimerkeissä (5), (6) ja (7) haastateltavat nostavat esiin yhteiskunnallisia odotuksia, joita miehiin heidän mielestään kohdennetaan.

- 5) C: yks mikä tulee eka mieleen on ehkä semmonen vaikka parinmuodostukseen tai deitailuun liittyvät kysymykset, että koska meillä on semmostenkin kysymysten suhteen **edelleen sukupuoliroolit aika jäykät** meidän yhteiskunnassa. Et jos vaikka puhutaan semmosista heterosuhteista, ni edelleen sen **miesoletetun implisiittisesti oletetaan olevan se alotteellinen osapuoli**, mikä yhä enemmän tuntuu nykyään olevan ihmisille semmonen **kuormittava** tekijä.
- 6) C: semmonen aika laaja, niinku, maskuliinisuus ja sen **odotukset** ja jotenkin semmonen, **“kyllä sinun nyt kuuluisi pärjätä omillasi”**, ja semonne tän hetkinen kulttuuri, mikä nyt ei pelkästään liity sukupuoleen ja sukupuolikysymyksiin
- 7) D: En ainakaan syrjintää oo kokenu, en oo pääteny semmosein tilanteisiin missä mä oisin edes voinu kokee syrjintää. Ellei lasketa sitä että **on joutunut suorittamaan varusmiespalveluksen**, se on ehkä yks minä vois laskee syrjinnäks tai olla laskematta, mutta se on kuitenkin **sukupuolittunut** tommonen ilmiö.

Esimerkissä (5) haastateltava käyttää esimerkkinä seurustelukulttuuria, jossa hän näkee, että miesten odotetaan olevan aktiivinen osapuoli. Hän käyttää substantiivina *sukupuoliroolit* kuvaamaan ennalta asetettuja olemisen tapoja, joita hän kuvaa adjektiivilla *jäykkä*, mikä viittaa taipumattomaan ja hitaasti muuttuvaan. Tätä tukee myös adverbi *edelleen*, joka viittaa ilmiön olleen samanlainen pitkään. Passiivilause *miesoletetun implisiittisesti oletetaan olevan* sisältää adverbin *implisiittisesti*, mikä viittaa kollektiiviseen ja ulkopuolelta tulevaan asetettuun odotukseen. Verbiliitto *oletetaan olevan* viittaa niin ikään annettuihin käsityksiin. Ilmiötä kuvataan raskautta ilmaisevalla adjektiivilla *kuormittava*. Myös esimerkissä (6) tulee ilmi substantiivi *odotukset*, viitaten miesten kokemukseen ulkopuolelta tulevista velvoitteista, johon sisältyy muun muassa ajatus pärjäämisestä. Esimerkissä verbiliitto *kuuluisi pärjätä* konditionaalimuodossa viittaa siihen, että miehen oletetaan näin tekevän, ja poikkeavuus on epänormaalia. Esimerkissä (7) nostetaan esille myös varusmiespalvelu, jonka haastateltava kertoo suorittaneensa käyttäen verbiliittoa *joutua suorittamaan*. Nesessiiviverbi *joutua* viittaa toiminnan ehdottomuuteen (VISK §1577). Haastateltava kuvaa ilmiötä adjektiivilla *sukupuolittunut* viitaten näin siihen, ettei se koske tasa-arvoisesti kaikkia.

Seuraavissa esimerkeissä (8), (9) ja (10) yksi haastateltavista kertoo kokemuksistaan seksuaaliseen häirintään liittyen.

- 8) A: yks iltapäivä niin käveltiin ulos jotain käytävää pitkin ja sit se yhtäkkiä pussas mua. Niinku mä en odottanu sitä yhtään et se oli täydellinen yllätys ja **mä olin hyvin hämmentynyt**. Mutta mä oikestaan nyt vasta, **mulla kesti seittemän vuotta että mä tajusin** että hei, tollanen käytös ei oo ok. Et ei ihmistä voi vaan pussata ilman mitään, et ei me oltu puhuttu siitä tai sinne päinkään, et se oli aivan yli, miks sitä nyt sanois, et se oli seksuaalista ahdistelua sinänsä, tai niinku laillisessa mielessä se oli, mä olin ok sen kanssa ni sillon, eli eettisessä mielessä se ei ollu, mutta se ei silti oo ok, koska se ei tiedä se toinen et haluaako, eli ei ollu hyväksyttävää. Mulla kesti seittemän vuotta tajuta se sen takia että, **mä pidin itekin niin vahvana mielessä sitä, että miehet haluaa seksiä** ja siihen liittyviä asioita.
- 9) A: Ainoa kerta kun mua on seksuaalisesti ahdisteltu -- kerran yks tyyppi, joku keski-ikänen nappas mua kaupan kassalla takamuksesta. Sit mä käännyin, ja mä vaan tuijotin sitä, **mä olin niin hämilläni**. -- mä **olisin vaan halunnu jälkeinpäin reagoida siihen vielä vahvemmin, mut mä olin niin hämmentynyt, se on niin vaikee reagoida ku on täysin hämmentynyt**. Ja mä oon sit mies että mulla ei edes oo näitä ongelmia yleensä.
- 10) A: Näin mä oon kuullu paljon, et jos sä meet poliisiasemalle raportoimaan että sua on seksuaalisesti ahdisteltu tai jopa raiskattu, niin **sua ei välttämättä uskota**.

Esimerkissä (8) haastateltava kertoo tilanteen koulumaailmasta, missä häntä suudeltiin yllättäen. Tilanteen yllättävyydestä seurannutta tunnetta hän kuvaa adjektiivilla *hämmentynyt* sekä tunteen merkittävyyttä korostavalla adverbilla *hyvin*. Haastateltava jatkaa toteamalla, että vasta myöhemmin tajusi, ettei tilanne ollut hyväksyttävä. Hän käyttää kokijaobjektillista tunneverbiä *kestää* (VISK §458) ja jatkaa aikamääreellä *seittemän vuotta*. Konjunktiolla *että* hän viittaa oivaltamisen tapahtumaan, jota kuvataan verbillä *tajuta*. Tätä hän selittää muun muassa sillä, että ajatusmaailmaan oli juurtunut käsitys siitä, että miehen kuuluu aina haluta fyysistä läheisyyttä. Tämä ilmenee toteamuksella *mä pidin itekin niin vahvana mielessä sitä*, jossa liitepartikkeli *-kin* viittaa siihen, ettei hän ole ainoa, joka näin ajattelee. Adjektiivilla *vahva* taas kuvataan ajatusmallin voimakkuutta.

Esimerkissä (9) kuvataan seksuaalista ahdistelua sisältävä tilanne kaupassa. Tapahtumaa kuvataan niin ikään hämmennyksen kautta ja tästä seuraavan reagoimattomuuden näkökulmasta. Adjektiivi *hämmentynyt* kuvaa tilanteesta aiheutunutta tunnetta, jota seurasi se, että on *vaikea reagoida*. Tämän jälkeen hämmennys toistetaan uudelleen, millä korostetaan tunteen vahvuutta. Haastateltava kertoo, että toivoisi reagoineensa *vahvemmin*, mutta tunne tuli vasta jälkikäteen. Esimerkissä (10) esiin nousevat mahdolliset reaktiot miesten kokemaan seksuaali-

seen häirintää. Tämä ilmenee haastateltavan todetessa kuulleen, ettei raiskauksen uhreja esimerkiksi aina oteta todesta. Tämä ilmenee passiivilauseessa *sua ei välttämättä uskota*, jossa *sinä*-persoonapronomini viittaa yksilöön yleensä. Adverbi *välttämättä* viittaa tilanteen satunnaisuuteen.

Esimerkeissä (11) ja (12) pohditaan tasa-arvoon kaivattavaa muutosta ja sen ilmentymistä.

11) A: mä en näytä kenellekään ovea, mä vaan haluan avata ne kaikki.

12) B: jokainen on lähtökohtaisesti aina **yksilö** eikä niinkään **ryhmän edustaja**, et niinkun kaikissa asioissa pystyttäs aina lähtemään siitä. Et jos aatellaan maskuliinisuutta tai feminiinisyttä, feminismiä tai tasa-arvoa, tai nykyään eri kulttuurien eroja, kaikkia semmosia. -- sillä lailla mä toivon että pystyttäs ajatteleen, että yksilö, ensin on yksilö, sitten vasta, jos, niin jonkun ryhmän jäsen. Sillon tavallaan poistuu kokonaan se ongelma **että nuo on tuommosia ja me ollaan tämmösiä**.

Esimerkissä (11) haastateltava kuvaa miehuuden käsitteen laajentumista vertauksella ovien avaamisesta kuvaten eri olemisen tapojen olevaan ovia, jotka *haluaa avata*. Tämä kuvaa tietoista toimintaa sukupuoliroolien murtamisessa. Esimerkissä (12) taas korostetaan sukupuolten asemaa ja tasa-arvoa *yksilö-ryhmä* vastakkainasettelulla korostamalla yksilöllisyyden olevan ensisijainen asia. Haastateltavan näkemyksen mukaan ihmistä pitäisi lähtökohtaisesti kohdella yksilönä, eikä ryhmän, esimerkiksi sukupuolen perusteella. Tällä hän kuvaa vältettävän vastakkainasettelun *nuo on tuommosia ja me ollaan tämmösiä*.

Tasa-arvodiskurssissa mies representoidaan siis useissa tilanteissa eriarvoisessa asemassa naiseen nähden, niin suosimisen kuin syrjimisinkin näkökulmasta, joita kuvaillaan tapahtuvan sekä tiedostetusti että tiedostamatta. Suosimistilanteita voivat olla esimerkiksi työelämässä ja syrjimisestä taas esimerkiksi saatetaan kokea tulevan yhteiskunnan taholta. Myös seksuaaliseen häirintään liittyviä tilanteita kuvattiin vaikeina; yhtäältä nostettiin esille, että miehet eivät kärsi kyseisestä ilmiöstä yhtä paljon kuin naiset, mutta toisaalta miehen kokeman seksuaalisen häirinnän kuvattiin olevan tietyllä tapaa tabu. Tasa-arvodiskurssin voidaan tietyllä tapaa siis nähdä murtavan hegemonista maskuliinisuuskäsitystä, koska se nostaa esille perinteiseen käsitykseen liittyviä epäkohtia ja ongelmia.

4.2 Toiseusdiskurssi

Yksi aineistosta nousseista diskursseista on toiseusdiskurssi. Toiseus määritellään tarkoittavan ”toisarvoisuutta, vähäosaisuutta tai joukkoon kuulumattomuutta” (KS s.v. *toiseus*). Aineistossa toiseus ilmenee ulkopuolisuuden kokemuksina, erilaisena ajattelutapana tai tunteena, ettei täysin täytä sukupuolelle asetettuja vaatimuksia. Keskiöön nousevat esimerkiksi kokijaobjektiiviset verbit *tuntea*, *kokea* ja *odottaa*, adjektiivit *ulkopuolinen*, *erilainen*, *toiseuttava*, *riittävä* sekä esimerkiksi substantiivi *epävarmuus*.

Esimerkeissä (13) ja (14) ilmenevät kuvaillaan toiseuden kokemuksia:

- 13) B: mä oon monessa kohtaa elämäni jotenkin huomannu, en mä tiä onks se joku toiseuden kokemus, että **huomannu jotenkin ajattelevani miehenä erilailla** kuin monet miehet
- 14) A: -- mä en niin ku jaksanu jotain sosiaalisia normeja. -- mulla on ollu pitkään ja on vieläkin mielestäni **vastustus**. Niinku tällasta vastustusasennetta että vastustaa jotain ideaa tai ajatusta. Mä luulen et se sit vaan sattu jollakin tapaa menemään tähän että tota, **sukupuolirooleja** sun muita.

Esimerkissä (13) todetaan että oma ajatusmaailma tuntuu erilaiselta kuin muiden miesten ajatusmaailma. Tämä ilmenee verbistä *huomata* sekä adverbistä *erilailla*. Haastateltava myös painottaa perspektiiviä nimenomaan sukupuolten näkökulmasta käyttämällä substantiivia *miehenä*. Esimerkissä (14) nousee esiin *vastustus* jonkinlaista yleistä mielipidettä kohtaan, joka nyt on kohdistunut *sukupuolirooleihin*. Tämä on saanut alkunsa tyytymättömyydestä sosiaalisia normeja kohtaan. Tarve vastustaa on siis lähtenyt yhteiskunnan asettamista malleista.

Sitä, millaiset tilanteet esimerkiksi johtivat toiseuden kokemukseen, kuvaillaan esimerkeissä (15) ja (16):

- 15) C: oli semmosii **enemmän tai vähemmän implisiittisiä oletuksii** siinä kaveriporukoissa siitä, että miten nyt kun ollaan miehiä tai poikia, ni **miten kuuluu olla tai miten käyttäytyy**, ja sit ne ei aina välillä tuntunu jotenkin itselle luontevilta
- 16) D: sillen ku teini-ikäset ihmiset kokee voimakasta tarvetta korostaa sekä maskuliinisuutta että feminiisyyttä, ni sillen mä huomasin et mun **lähtökohdat oli ehkä vähän erilaiset sellaseen perinteiseen maskuliinisuuteen**. Ja sillen mä tunsin itseni vähän **ulkopuoliks** tai **erilaiseks**, ja sillen jotkut toiset **saatto kyseenalaista mun mieltä** tai.

Esimerkissä (15) nostetaan esiin kaveriporukan vaikutus, ja ryhmässä vallitseva näkemys mieheyden toteuttamisesta. Haastateltava toteaa ryhmässä olevan *enemmän tai vähemmän implisiittisiä oletuksia*, viitaten näin mieheyden mallien olevan niin tieostettuja kuin tiedostamattomiakin. Adjektiivi *implisiittinen* kuvaa oletusten olevan sisäänrakennettuja ajatusmalleja, joita ei helposti kyseenalaista, ja substantiivi *oletus* niin ikään vallitsevaa asiaintilaa. Esimerkissä (16) nostetaan esiin teini-iän ja nuoruuden vaikutus oman sukupuolen kokemiseen, ja tässä kohti myös haastateltava kuvaa kokemuksiaan omasta mieheydestään muuan muassa adjektiivilla *ulkopuolinen*, johtuen siitä, että oma suhtautuminen hegemoniseen maskuliinisuuden käsitykseen oli ristiriitainen. Tätä kuvataan adjektiivilla *erilainen* ja substantiivilla *lähtökohta*. Kyseessä on siis vertailu muihin ikätovereihin. Kokemuksen kuvaamista jatketaan toteamalla, että muut *saatto kyseenalaistaa mun miehuutta*. Saattaa-verbi ilmaisee mahdollisuutta ilmaisten näin, että toiminta ei ollut systemaattista, mutta sitä kuitenkin esiintyi.

Esimerkissä (17) selitetään, mistä eriävät lähtökohdat haastateltavan kokemuksen mukaan syntyivät:

17) D: Ihan mun mielenkiinnonkohteet, mun harrastukset -- mun hyvin hyvin vähäinen kiinnostus esimerkiksi **autoja tai urheilua tai tappelua tai viinan juomista** kohtaan.

Esimerkin (17) mukaan asiat, joita perinteiseen maskuliinisuuteen usein yhdistetään, ovat muun muassa kiinnostus autoja, urheilua tai alkoholin käyttöä ja väkivaltaa kohtaan, jotka usein liitetäänkin hegemoniseen maskuliinisuuteen. Haastateltava kuvaa, että jos näitä asioita ja ilmiöitä ei koe omakseen, voi helposti tuntea olonsa erilaiseksi.

Seuraavissa esimerkeissä (18) ja (19) kuvataan toiseuden kokemuksen ajallisuutta ja muutosta esimerkiksi iän ja varttumisen näkökulmasta:

18) D: No mä huomaan että sellainen kuva minkä mä sain kotoota, ni se kanto läpi tän kaiken, niitten aikojen jollon mä **tunsin että mä en oo jotenkin ihan riittävä**. Tai et mä **en oo ihan sataprocenttisen mies**, syystä tai toisesta, ni mä huomaan et se mun ajattelutapa, se ei silti muuttanu sitä nää ristiriidat, nää ristiriitaset kokemukset omasta miehuuden epäarvostuksesta **ei muuttanu sitä kuitenkaan**

19) D: ehkä mun **epävarmuus** niiltä teinivuosilta **on poistunut**, mä en enää ajattele et siinä ois mitään vikaa et mä oon semmonen ku mä oon, **toisin ku silloin saatoin ajatella**.

Esimerkissä (18) nostetaan esiin muun muassa kodin vaikutus ja todetaan, että kotoa saadut roolit ovat säilyneet myös aikuisuuteen. Nuoruudessa esiintynyt epävarmuutta kuvataan

kokijaverbillä *tuntea* ja kielteistä kokemusta kieltolauseella *mä en oo jotenkin ihan riittävä*. Tunteen epämääräisyys näkyy adverbissä *jotenkin* ja määreessä *ihan*, adjektiivilla *riittävä* kuvataan sitä, ettei haastateltava koe täyttävänsä annettua roolia. Tätä tarkennetaan vielä toteamalla *en oo ihan sataprosenttinen mies*. Siitä huolimatta kotoa saatu ajatusmalli ei muuttunut. Esimerkissä (19) nostetaan esiin substantiivi *epävarmuus*, jonka nyt kuvataan *poistuneen*. Esiin nostetaan myös ajattelussa tapahtunut muutos: oman itsen hyväksyminen on korvannut epävarmuuden tunteen. Muutos ilmenee vertailulla *toisin kuin silloin saatoin ajatella*, jossa adverbi *silloin* viittaa nuoruusvuosiin.

Toiseus kuvaus liittyi vahvasti myös vanhemmuuteen. Esimerkeissä (21) ja (22) vertailaan isyyttä suhteessa äitiyteen, sekä isyyden nostattamia toiseuden kokemuksia:

- 20) E: ku käytiin vaikka ryhmäneuvolassa, ni puheenvuorot alkoi jatkuvasti sillä lailla että **“tehän äiteinä tai miksei isänäkin** tiedätte sitä ja tätä”, ja sitte esimerkiks jossain leikkipuistossa oli selkeesti semmosta tietynlaista ei niin miellyttävää erityishuomion kohteeksi joutumista. Et se oli just semmosta, että “no onpas hyvä että **te miehetkin** käynte täällä”. Mut et sehän on tavallaan juuri ehkä ihan positiiviseksi jopa tarkoitettu, mut se toiseuttaa hyvin aktiivisesti juuri se semmonen että “no nyt olet täällä”, nostetaan esille erottavana tekijänä. -- enkä usko et se on ollu pahantahtosta, mut se on ollu joko ajattelomattomuuteen tai jotenkin sit semmoseen niinku **pyrkimykseen huomioida positiivisesti**, joka kuitenkin on ollu **toiseuttava**.
- 21) E: mut kun miesten ryhmätoimintaa ei oo erikseen heiltä toivottu, toisin kuin naisten ryhmätoimintaa, ja sit kun **äitiys on kuitenkin niin erilaista vanhemmuutta kuin isyys**, koska siihen liittyy sitten tavallaan se **biologinen puoli** ni tästä syystä sitten ni ei voida ajatella [että miehet kävisivät samassa vertaisryhmässä äitien kanssa]

Esimerkissä (20) haastateltava kuvaa neuvolassa saatuja toiseuden kokemuksia. Hän nostaa esille muun muassa puheenvuorojen alkaneen siellä usein äitejä puhuttelemalla. Puhuttelumuoto *te äidit* viittaa äidin olevan neuvolaympäristössä ensisijainen vanhempi, mikä on aiheuttanut isälle ulkopuolisuuden tunteen. Vastaavasti leikkipuistossa koettu yleistäminen *te isät* viittaa yksilön näkemistä ryhmän, tässä tapauksessa isien, edustajana. Sukupuolen alleviivaaminen tilanteessa on näin ollen aikaansaanut toiseuden tunteen. Haastattelija kuvaa tilanteita *pyrkimyksenä huomioida positiivisesti*, käyttäen substantiivia *pyrkimys* kuvaamaan puhujan tavoitteellisuutta ja adverbiä *positiivisesti* kuvaamaan hyvää tarkoitusta. Adverbillä *kuitenkin* hän nostaa esille *toiseuden* tunteen syntyneen hyvistä aikeista huolimatta. Esimerkissä (21) haastateltava kertoo seurakunnassa alkaneesta vanhempainryhmästä, joka oli avoin vain äideille. Tie-

dusteltuaan, miksi isät eivät voisi osallistua, vastaus on *äitiys on kuitenkin niin erilaista vanhemmuutta*. Äitiys ja isyys rinnastetaan toisiinsa adverbillä *kuitenkin* ja adjektiivilla *erilainen*. Tätä erilaisuutta painotetaan nostamalla esiin äitiyden *biologinen puoli*.

Toiseuden diskurssia esiintyi myös esimerkiksi perhepalveluista keskustellessa. Esimerkissä (22) kuvaillaan, miten isyyttä ja äitiyttä käsitellään neuvolapalveluissa.

- 22) E: esimerkiksi kun meidän esikoisemme syntyi, ja **meille oli hyvin selvää että jaetaan perhevapaat tasan, ni se oli esimerkiks neuvolalle ihan vieras tilanne** -- terveydenhoitaja oli aivan hämillään. Hän, et voiko näin tehdä, et se oli siellä yllätys -- selkeesti esim tää on sellanen kysymys, jossa on **rakenteellisestikin ikään kuin jotain sokeita pisteitä**. Et edes palvelujärjestelmä ei tunnista näitä asioita. -- Ja se havahdutti just seläseen tietynlaiseen pohdintaan, et miten paljon meidän myös **palvelujärjestelmä uusintaa näitä sukupuolirooleja**. Vaikka **periaatteessa meillä lainsäädäntö mahdollistaa tasa-arvon ni palvelujärjestelmä ei tunnista eikä kannusta**. -- Ja mun on helppo nähdä et jos se on se säännönmukainen tapa toimia, ni monet sellaset esimerkiksi isät jotka hakee rooliaan, niin ku tavallaan niissä normaaleissa universaaleissa perhepalveluissa, ni voi herkästi ottaa sen et no okei, no eihän täällä tavallaan niinku, **eihän tätä minulta odotetakaan**, tai niinku tämä on normaalia. Ja se on tavallaan jossain määrin surullista.

Esimerkissä (22) haastateltava kuvaa perheensä tilannetta lapsen syntymän jälkeen toteamalla, että perhevapaiden tasapuolinen jako oli itsestäänselvyys pariskunnalle itselleen, mutta yllätys neuvolan edustajalle. Tätä haastateltava kuvaa esimerkiksi *rakenteellisesti sokeaksi pisteeksi*. Metafora *sokea piste* viittaa ongelmaan perhepalveluissa, jota ei tiedosteta. Lauseella *palvelujärjestelmä uusintaa näitä sukupuolirooleja* haastateltava nostaa esille yhteiskunnallisen palvelun, ja kuvaa sen toimintaa verbillä *uusintava*, eli toimintaa toistava ja ylläpitävä. Demonstratiivipronomini *näitä* viittaa tunnettuihin *sukupuolirooleihin*, joita ylläpidetään. Hän jatkaa rinnastuksella *lainsäädäntö-palvelujärjestelmä*, jolla viitataan siihen, etteivät yhteiskunnan lait ja sen tuottamat palvelut ole sopusoinnussa keskenään. Järjestelmän puutteita kuvataan verbien *tunnistaa* ja *kannustaa* kieltomuodoilla. Tämän haastateltava näkee johtavan helposti siihen, että erityisesti uudet isät kokevat, että odotukset heitä kohtaan isinä ovat pienet, jolloin toisenlaista toimintamallia voi olla haasteellista omaksua.

Toiseusdiskurssissa esitetty miehen representaatio on siis ulkopuolinen tai riittämätön. Toiseus on ilmentynyt esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilö ei koe täyttävänsä hegemonisen maskuliinisuuden määritelmää ja kokee, että tämä olisi kuitenkin tavoite, johon pyrkiä. Toiseus on saattanut liittyä myös vanhemmuuden kokemiseen, jos isyyttä on verrattu äitiyteen ja pidetty ikään kuin toisarvoisena vanhemmuutena. Toiseusdiskurssi murtaa hegemoniaa osoittamalla,

että monikaan ei koe täyttävänsä perinteisen miehen mallin vaatimuksia tai oletuksia. Näin tarjolle tulee erilainen olemisen tapa. Toisaalta voidaan tietysti myös ajatella, että se, että hege-
monista mieskuvaa pidetään ikään kuin tavoitteena, johon joko ylletään tai johon ei päästä,
tukee hegemonisen maskuliinisuuden asemaa ideaalina.

4.3 Suhdediskurssi

Suhdediskurssiksi kuvaan diskurssia, jossa puheen keskiössä on oman mieskuvan muodostu-
minen suhteessa toisiin ihmisiin, yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Suhdediskurssissa oleellisia ovat
esimerkiksi käsitteet *miehen malli* tai *rooli*, eli ”yksilön sosiaaliseen asemaan kuuluva tyypilli-
nen t. odotettu käyttäytyminen” (KS s.v. *rooli*). Näitä rooleja saatiin erityisesti kotoa. Oleellisia
ovat myös elämänpiiriä kuvaavat maantieteelliset tai ekonomisen rajaukset, joita kutsutaan esi-
merkiksi substantiivilla *kupla*. Saatuja miehen malleja kuvataan muun muassa adjektiiveilla
moninainen ja *erilainen*. Myös populaarikulttuuri, kaveriporukat ja koulu nousivat merkittä-
vään osaan oman mieskuvan muodostumisessa.

Isältä saadun mallin merkitys oman mieheyden muodostumisessa nähtiin tärkeänä. Tämä
tuli aineistossa esille useaan otteeseen, ja se näkyy muuan muassa esimerkeistä (23), (24) ja
(25):

- 23) B: **Totta kai siis isä vaikuttaa**, on se selvä, mutta että vaikuttaako se niin, että musta
on tullut hänen kaltaisensa, varmaan molemmalla tavalla, että sitten on oppinut tajua-
maan sen, että minkälainen, ja kuka, mun isä oli, niin sitten se on vaikuttanut sekä niin
että ehkä huomaa itsessään **samanlaisia piirteitä ja ajatuksia**, mut sitten myöskin huo-
maa että monesta asiasta on sit huomannu että **mä en oo ollenkaan tuota mieltä**, taikka
ole tuommonen ihminen.
- 24) E: tietynlainen miehen malli jonka mä vielä sain omalta isältäni aikanaan oli se et tie-
tynlainen **tekninen etevyys ikään kuin kuuluu miehuuteen**, joskin **onneks myös mun
isäni oli yhtä tumpelo ku minä** et sit mä sain tavallaan **myös** mallin että silläkin lailla
sitä voi tavallaan mieheyttään toteuttaa.
- 25) D: mun vanhemmat on hyvin semmosia, ne on hyvin akateemisia ja ne on lukenut ihan
hirveesti, ja ne halus tarjota hyviä malleja, ja ne käyttäyty, **ne teki just tasan niinku ne
opetti**. Ja koti oli tosi tasa-arvonen kaiken asian suhteen. Niin ehkä siitä tuli semmonen
malli mitä **ei ollu mitään tarvetta kyseenalaistaa**.

Esimerkissä (23) kuvataan adverbillä *totta kai* isän vaikutuksen olevan ehdotonta. Sa-
malla nostetaan esille, että isältä saatu miehen malli on yhtäältä jotain, johon samastutaan ja
johon pyritään, ja toisaalta taas jotain, jota vasten heijastella omaa olemista ja myös erilaisuutta.

Tämä kuvataan adjektiivilla *samanlainen* ja substantiiveilla *piirteet* ja *ajatukset*. Erilaisuus isän kanssa taas kuvataan ajatuksella *mä en oo ollenkaan tuota mieltä tai tuommonen ihminen*, jossa oma oleminen asetetaan vertailun kohteeksi. Esimerkissä (24) kerrotaan isän yhtäältä tarjonneen perinteistä miehen mallia, ja toisaalta omalla toiminnallaan näyttäneen, että siitä poikkeaminenkin on hyväksyttävää. Haastateltava kuvaa hegemonista näkemystä teknisestä taitavuudesta välttämättömyyttä ilmaisevalla verbillä *kuulua* (VISK §1557). Adverbi *onneksi* kuvaa haastateltavan omaa suhtautumista vaihtoehtoiseen olemiseen tapaan, ja kertoo isänsä olleen yhtä teknisesti taitamaton kuin hän itsekkin. Adverbi *myös* kuvaa sitä, että haastateltava sai erilaisia vaihtoehtoja mieheyden toteuttamiseen. Esimerkissä (25) esiin nousee vanhempien opetusta ja käytöksen harmonia, joka aikaan sai tasa-arvoisen käsityksen sukupuolirooleista ja -malleista. Tämä johti käsityksiin, joita haastateltavan mukaan *ei ollu mitään tarvetta kyseenalaistaa*. Omaa reflektiota on siis tehty suhteessa omiin vanhempiin ja erityisesti isään, jonka vaikutuksesta oma käsitys mieheydestä on muotoutunut.

Esimerkeissä (26) ja (27) nostetaan esille asuinpaikan ja elinympäristön sekä sen muuttumattomuuden vaikutus:

- 26) C: ehkä mä myös elän vähän sellasessa **kuplassa** että sitä ei kauheesti kyseenalaisteta - [aiemmin] **muutaman kaupunginosan alueella pyöri koko elämä**. Ja se tuntu, ainakin nykyään kun peilaa sinne, ni se tuntu aika **sellaselta ei niin avarakatseiselta** vaikka ne kaveriporukat joissa siellä sillon hengaili.
- 27) E: **mieskulttuuria on niin monia**, esim mä uskon et tässä varmaan **pääkaupunkiseutulaisuus ja sukupolvi osin suojelee** -- mä oon lapsuuteni viettänyt semmosella aika keskiluokkasella alueella, ni tietyllä tavalla läpi sen koko koulupolun ja siitä eteenpäin, ni se on kuitenkin ollu tietynlainen, **pääkaupunkiseutulainen keskiluokkaisuus**

Esimerkissä (26) kuvataan omaa elämänpiiriä substantiivilla *kupla*, mikä viittaa suhteellisen pysyvään ja muuttumattomaan elinympäristöön. Aiemmin arjen kuvataan niin ikään tapahtuneen maantieteellisesti pienen alueen sisällä. Tätä aiempaa elinpiiriä kuvataan adjektiivin *avarakatseinen* kielteisellä muodolla. Esimerkissä (27) todetaan, että mieheyden käsityksiä on useita, ja kuvataan verbillä *suojeella* sitä, miten tietyssä paikassa eläminen ja tiettyyn sukupolveen kuuluminen altistaa erilaisille mieheyden malleille vähemmän. Oman elämänpiirinsä haastateltava määrittelee *pääkaupunkiseutulaiseksi keskiluokkaisuudeksi*, rajaten näin maantieteellisen ja ekonomisen vaikutuksen mieheyden muodostumisen vaikuttimeksi.

Seuraavissa esimerkeissä (28), (29) ja (30) kuvaillaan erilaisten mieheyden mallien tärkeyttä oman sukupuoli-identiteetin muodostumisessa.

- 28) E: Siis varmaan on ollut paljon sellasia erilaisia mieshahmoja, mikä on tavallaan ollu hyvä, et tavallaan jotenkin **suvun kautta on ollu monenlaisia** -- Ja toinen mikä vahvasti nousee esille on et lähisuvussa on nähny **jo lapsena** paljon semmosia siis **sosioekonomisesti moninaisia miehen malleja**.
- 29) B: sit ehkä tää seurakuntahomma -- **siellä kuitenkin pohdittiin elämää aika monelta kantilta**. Ja siellä oli hirveen **monenlaisia ihmisiä**.
- 30) C: sit ku meni lukioon mikä on sellanen eri yläasteiden **sulatusuuni** ni sit siellä **sai paljon enemmän eri näkökulmia elämään**, ja varmasti sit viimestään ku tuli yliopistolle -- ni **nää kysymykset tiedostaa** sillei aika hyvin

Esimerkissä (28) nostetaan esille suvun vaikutus ja sieltä saadut erilaiset maskuliinisuuden toteuttamisen mallit. Haastateltava nostaa esille sen, miten tärkeäksi hän on kokenut erilaisen mieheyden näkemisen *jo lapsena*, jossa temporaalinen partikkeli *jo* kuvaa ajallista merkitystä: on tärkeää nähdä monenlaisia olemisen tapoja pienestä pitäen (VISK §850). Käsitteellä *sosioekonomisesti moninaisia miehen malleja* hän kuvaa adjektiivilla *moninainen* saatujen mallien monipuolisuutta ja erilaisuutta. Esimerkissä (29) esiin nousi harrastusten ja vapaa-ajan toimintojen vaikutus. Esimerkiksi seurakuntapiireissä aikaansa vietti paljon erilaisia ihmisiä, mikä seurauksena haastateltava kuvasi saaneensa erilaisia vaihtoehtoja, joihin heijastella omaa olemista. Verbillä *pohtia* kuvataan aktiivista reflektointia ja adverbit *monelta kantilta* kuvaavat ajatusten monipuolisuutta. Adjektiivi *monenlainen* kuvaa ihmisten erilaisuutta. Esimerkissä (29) esiin nostetaan koulumaailma, ja kuvataan lukiota vertauksella *sulatusuuni*. Lause *siellä sai paljon enemmän eri näkökulmia elämään* kuvaa ajatusmaailmaan monipuolistumista silloin, kun tapaa erilaisia ihmisiä. Edelleen opintojen viedessä yliopistoon haastateltava koki olevansa sukupuolen muovautumista koskevissa kysymyksissä entistä valveutuneempi. Demonstratiivipronomini *nää* substantiivin *kysymykset* edellä kuvaa tiettyjä ja tunnettuja sukupuoliin liittyviä asioita. Verbi *tiedostaa* kuvaa aktiivista tietoisuutta asiaan liittyen.

Myös koulun, populaarikulttuurin ja harrastusten nähtiin merkittävästi vaikuttavan mieskuvan muotoutumiseen. Tämä ilmenee esimerkeissä (31), (32) ja (33):

- 31) A: koulu vaikuttaa niin paljon ku se on, siellä on oikein sellanen **ryhmäkuri**. Jotta koulussa on **hauskaa** tai jotta siellä ei oo **epämukavaa**, **muiden ihmisten pitää hyväksyä sut** ja sit sä oot niinku valmis, että muut hyväksyy sut, tai mukautumaa.
- 32) A: Siellä [populaarikulttuurissa] on johtajarooli, ja sit siellä on joku monesti voi olla joku johtajan kilpailija, lämminhenkinen tukihahmo ehkä. -- Ja sit on monesti se nais-hahmo joka on koodattu naiseks, yks ehkä tai korkeintaan kaksi. Sellanen stereotyyppinen nainen. En ihmettelis jos se ois vaikuttanu. Varsinkin se johtajarooli. Pojat kun kattoo niitä ni **nehän on tarkotettu sellasiks et sä samastut siihen johtajaan**. Se johtaja

on aina niinku rohkee, vahva, ei itke, keksii ja ajattelee nopeesti. Keksii hyviä nopeita ratkaisuja. Mut jos sitä ajattelee ni sekin on melko laatikkomainen. Kyl siitä nyt kun mietin ni sellainen minitavoite syntyy, että vahva pitää olla, nopea toimimaan, ei saa jäädä harkitsemaan, tai olla heikko tai jotain. -- Siellä on onneks niitä muitakin rooleja mihin voi samastua, **mut se on se yks rooli aina nostettu esille että tämä on se päätavoite.**

- 33) B: Ja toinen ihminen joka varmasti on vaikuttanu oli ripari-iässä, mä kävin riparilla, ja sitten oli mukavaa porukkaa ja mukava nuoriso-ohjaaja kotiseurakunnassa, **joka oli musiikki-ihmisiä, ja mä olin kans** silloin, soittelin, ja tuota sitä kautta hänen vaikutuspiiriinsä pääsi/joutui. Et hän kyllä varmasti on, tietysti sen takia että **ohjas jonkun harrastuksen tai jonkun tekemisen suuntaan**, ja taas mitä sieltä sitten, minkälaisia ihmisiä niissä soittohommissa ja muusikkopiireissä oli, ni **väistämättä on niin että se ihminen on ohjannu mua johonkin suuntaan**, jossa musta on tullu sitten jotakin, mitä nykyään on

Esimerkissä (31) koulussa vallitsevaa ilmapiiriä kuvataan substantiivilla *ryhmäkuri*. Vertailukohtana käytetään adjektiiveja *hauska* ja *epämukava* – koulussa voi olla kumpaa tahansa, riippuen suhteesta ryhmään. Jotta näin tapahtuu, haastateltava toteaa, että *muiden ihmisten pitää hyväksyä sut*. Verbi *hyväksyä* on aktiivista toimintaa *muiden* taholta yksilöä kohtaan. Esimerkissä (32) haastateltava määrittelee populaarikulttuurin vaikutusta maskuliinisen minäkuvan muodostumisessa. Hän kuvaa, miten tarinoissa on esimerkiksi tietynlaisia stereotyyppisiä hahmoja, ja miten poikien usein oletetaan samastuvan johtajahahmoon, jolla useimmiten on hege-moniseksi luokiteltavia ominaisuuksia. Lauseessa *nehän on tarkotettu* liitepartikkeli *hän* kuvaa asian ilmeisyyttä, ja verbi *tarkoitettu* kohdistaa tarinan pojille. Haastateltava mainitsee, että esimerkiksi tarinoissa on myös muita hahmoja, joihin samastua, mutta johtajahahmosta on tehty pojille *pätavoite*.

Esimerkissä (33) nousee esiin vapaa-ajan ja harrastusten ja siellä kohtaamien ihmisten vaikutus. Itselleen merkittäväksi vaikuttajaksi haastateltava nostaa seurakunnan nuoriso-ohjaajan, jonka kanssa hän jakoi kiinnostuksen musiikkiin. Tämän kautta haastateltava kuvaa päätyneensä kyseisen henkilön *vaikutuspiiriin*. Ohjaajan vaikutus ilmenee siis siinä että hän *ohjas jonkun harrastuksen tai jonkun tekemisen suuntaan*. Verbi *ohjata* voidaan tässä nähdä myös kannustamisena tai rohkaisuna. Adverbi *väistämättä* kuvaa vaikutuksen ehdottomuutta – kannustaminen johonkin tiettyyn tekemiseen muovaa omaa olemista ja auttaa löytämään oman tien.

Esimerkeissä (34) ja (35) nostetaan esille vielä hakeutuminen sellaiseen seuraan, missä on vallalla samanlainen käsitys mieheydestä, kuin mikä itsellä on:

- 34) D: Ja nyt se pohja minkä mä sain sieltä [kotoa] ni **se on vaan vahvistunu** kun mä oon ite kasvanu aikuiseksi, menny yliopistoon ja sitte ehkä hengannu semmosissa piireissä mitä tukee, mitkä on samanhenkisiä ku mun vanhemmat ja heidän ystävänsä. Niinku **hakeutunut, tai pysynyt ikään kuin samanlaisissa porukoissa** sitte lapsuudessa ja sit omassa aikuisuudessa. Et vois sanoo et mä oon **pysyny saman kuplan sisällä** koko elämäni
- 35) B: Et jotenkinhan se täytyy sit olla itessä sisällä se, mitä on, koska **jotkut ympyrät kokee omakseen ja ne ihmiset**, ja sitten taas jotkut toiset huomaa että mä en oo ihan samanlainen ehkä ku moni joissakin ympyröissä.

Esimerkissä (34) haastateltava kuvaa kotoa omaksuneensa mallin *vahvistuneen* ajan kanssa. Tämän seurauksena hän sanoo *hakeutuvansa tai pysyvänsä samanlaisissa porukoissa*. Näin hän tietoisesti viettää aikaa sellaisessa seurassa, jossa näkemykset sopivat hänen omiinsa, eikä ristiriitoja tarvitse syntyä. Esimerkissä (35) niin ikään arvellaan, että kun ihmiselle on kehittynyt käsitys omasta miehuuden ilmentämisestä, silloin mieluummin myös hakeutuu seuraan, jossa muut jakavat samanlaisen käsitykseen. Tätä kuvataan lauseella *jotkut ympyrät kokee omakseen ja ne ihmiset*.

Suhdediskurssissa vallitseva representaatio siis muotoutuu suhteessa muihin ihmisiin, erityisesti omiin vanhempiin ja sukulaisiin sekä kavereihin ja muuhun aktiivisesti omaa elinpiiriin vaikuttaviin tekijöihin. Erilaiset piirit ja asioiden pohtiminen monesta eri näkökulmasta auttoivat löytämään oman näkemyksen. Aineiston pohjalta on todettavissa, että käsitys omasta mieskuvasta muotoutuu iän myötä, ja mahdollisesti myöhemmällä iällä hakeutuu sellaiseen seuraan, jossa myös muut jakavat samankaltaisen näkemyksen. Suhdediskurssin voi ajatella sekä uusintavan että rikkovan hegemonista käsitystä mieheydestä, sillä aineiston perusteella se tarjoaa erilaisia olemisen tapoja. Toisaalta esimerkiksi populaarikulttuurissa myös hegemoninen kuva elää edelleen vahvana, jolloin diskurssin voisi ajatella niin ikään myös tukevan hegemonista käsitystä mieheydestä.

4.4 Herkkyysdiskurssi

Herkkyys määritellään ”tunne-elämän herkkyytinä” (KS s.v. *herkkyys*) ja herkkyysdiskurssi muodostuu emotionaalisista sanavalinnoista, kuten subsantiiveista *herkkyys, tunteet, pehmeys* ja *syvyys*, sekä esimerkiksi adjektiiveista *hoivaava* ja *huolehtiva*. Puheissa esiintyvät niin fyysinen kuin emotionaalinen läheisyys puhuttaessa *henkisestä tuesta* tai *halaamisesta*. Herkkyytteen kuvataan liittyvän myös negatiivisia ilmauksia, kuten *häpeä* ja *halveksunta*.

Herkkyyden nähdään nousseen julkiseen keskusteluun ja olevan näin pinnalla miesku-
vasta puhuttaessa. Tämä käy ilmi muun muassa esimerkistä (36):

36) B: kaikennäköisiä **tämmösiä tunteiden näyttämisiä** ja tämmösiä mitkä on vähän sem-
mosia että **niistä nyt puhutaan**

Esimerkistä (36) huomataan, että haastateltava käyttää demonstratiivipronomia *tämmöi-*
nen artikkelimaisena määritteenä ennen *tunteiden näyttämisiä*, viitaten näin siihen, että kyse on
tunnetusta ja yleisesti tiedossa olevasta ilmiöstä (VISK §569). Samoin hän jatkaa passiivilau-
seella *niistä nyt puhutaan*, jolla tukee käsitystä siitä, että kyse on tunnetusta ilmiöstä, joka on
pinnalla julkisessa keskustelussa.

Herkkyyden ilmentymistä kuvaillaan seuraavassa esimerkissä (37) häpeän tunteen kautta.
Haastateltava myös reflektoi negatiivisuuteen liittyviä syitä.

37) A: se opettaja jotain kommentoi, ni sit mä muistan et mä itkin. Ja se **ei se itkeminen**
niinkään jääny mieleen, mut se jäi mieleen, näin jälkikäteen ajateltuna, et kuinka
paljon mä häpesin sitä itkemistä. Että se niinku, ja pelon, mut niinku koko lukion,
yläasteen, ala-asteen. Mua harmittaa se, **kuinka paljon itkeminen aina hävetti.** Ja mä
en oo, mä en silloin ollu varma miks, se vois olla tää että se on niinku et **itkeville nau-**
retaa -- koska ne nähdään jotenkin nynnyinä, heikkoina. Varmaan sen takii, mut se
on, vai jopa, **yhdistettäkö se jotenkin naiseuteen joka sit nähdään huonona asiana**
jopa. Mut tota, se harmittaa että mä häpesin sitä niin paljon että koulu, koska **nykyään**
mä itken ihan vapaasti ja häpeämättä, mä oon päässy siitä eroon, ja mä oon tosi
ilonen siitä. Ja mua harmittaa että se sillon, että **se kouluympäristö sai mut häpeä-**
mään sitä ja että lapset nauro toisille lapsille jotka itki.

Haastateltava kuvailee tilannetta, jossa osoitti herkkyyttä *itkemällä*, ja joka aiheutti hä-
peää. Tilannetta kuvataan ensisijaisesti häpeän näkökulmasta, mikä ilmenee lauserakenteesta
ei se itkeminen niinkään jääny mieleen, mut se jäi mieleen -- et kuinka paljon mä häpesin sitä
itkemistä. Haastateltava aloittaa kieltosanalla *ei* korostaakseen itkemisen merkityksettömyyttä,
ja luo kontrastia lauseiden välille jatkamalla sitten konjunktioilla *mutta* kuvaillessaan häpeän
jättämää muistijälkeä (VISK §1103). Myös epäsuora kysymys *kuinka paljon itkeminen aina*
hävetti viittaa häpeän tunteen merkittävyyteen. Temporaalinen adverbi *aina* kuvaa tilanteen
yleisyyttä (VISK §826). Syitä pohtiessaan haastateltava nosti esille mahdollisuuden, että itkevä
nähtäisiin heikkona, mikä johtaa siihen, että hänelle nauretaan. Samalla hän arvelee, että itke-
minen yhdistetään naiseuteen, mitä taas ei kenties nähdä hyvänä asiana. Esimerkissä nousevat

esiin adjektiivit *nynny* ja *heikko*, sekä emotionaalisuuden rinnastus *naiseuteen*, joka taas nähdään *huonona*. Kysymyssana *yhdistettävä* viittaa arveluun ja oletukseen. Ajallista muutosta haastateltava kuvaa kertoessaan olevansa iloinen siitä, ettei itku enää aiheuta häpeää Adverbit *vapaasti* ja *häpeämättä* luovat vastakkainasettelun aiempaan kuvaukseen nähden, idiomi *päästä eroon* ja tämän seurauksena tapahtuva *oon tosi iloinen siitä* kielivät muutoksen olleen mieleinen ja tarpeellinen. Rinnastusta luodaan myös oman tunne-elämän ja ulkoa päin tulevan paineen vastakkainasettelulla: yhtäältä emotionaaliset ilmaisut kuvataan oman mielen sisäisinä ilmiöinä, mutta ehdollistuminen siihen, että itku ja häpeä liittyvät yhteen, nähdään opittuna ilmiönä. Tämä ilmenee toteamuksessa *kouluympäristö sai mut häpeämään*, jossa verbiliitto *saada häpeämään* kuvaa aktiivista toimintaa, joka suuntautuu *kouluympäristön* taholta haastateltavaan.

Herkkyiden ilmentymistä kuvaillaan aineistossa usein negatiivisten ilmauksien kautta. Esimerkeissä (38), (39) ja (40) tämä ilmenee hyvin:

- 38) D: on ihmisiä ketä oon tavannu joitten mielestä **herkkyys ei kuulu miehuuteen**, ja sitten syystä että mä tai joku muu on osoittanu herkkyyttä ni **on sitten koettu** et se on ikään kuin **syy kohdistaa aggressiota tai halveksuntaa** tai jotain muuta negatiivista tunnetta tähän henkilöön.
- 39) C: mä oon aina ite ollu kohtalaisen herkkä, ja **mä pelasin futista** ite aikoinaan jotain reilu kymmenen vuotta. Ni **siellä välillä tuntu et se mieskulttuuri on aika toksinen** aina ajoittain.
- 40) C: varmaan aika paljon liittyy just siihen et **on yks semmonen tiukka muotti et miten ollaan mies** ja kaikki siitä **poikkeava on väärin** ja varmaan just semmonen **kovakuorisuus** ja semmonen, **eri herkkyiden muotoja ei välttämättä sallita**

Esimerkissä (38) haastateltava kuvaa herkkyiden ristiriitaa toteamalla, että joidenkin ihmisten mielestä *herkkyys ei kuulu miehuuteen*. Tämän seurauksena *on sitten koettu*, että herkkyiden osoittaminen on *syy kohdistaa aggressiota tai halveksuntaa*. Haastateltava kuvaa herkkyiden toisinaan aiheuttamaa reaktiota negatiivisilla ilmauksilla *aggressio* ja *halveksunta*. Esimerkissä (39) haastateltava kertoo, että *mä pelasin futista*. Urheilumaailma assosioidaan usein ympäristöksi, jossa hegemoninen maskuliinisuus on voimissaan. Tätä tukee myös haastateltavan kuvaus omista kokemuksistaan. Demonstratiivipronomini *se* kuvaa *mieskulttuurin* olevan tietty ja tunnettu urheilumaailman mieskulttuuri. Adverbi *välillä* kielii siitä, että ilmiö nousi esiin vain joissain tilanteissa, mutta kuitenkin toistuvasti (VISK §651). Adjektiivilla *toksinen* viitataan usein juuri jyrkkään hegemoniseen näkemykseen miehuudesta. Tässä esimerkissä määre *aika*

kuvaa ilmiön määrän suhteellisuutta. Kielitoimiston sanakirja määrittelee toksisuuden myrkyllisyydeksi, ja myrkyllisyyden kuvainnollinen merkitys taas on ”häijy, ilkeä(mielinen), katkera, pahasuopa, purevan ivallinen, pilkallinen” (KS s.v. *toksinen, myrkyllinen*).

Haastateltava määrittelee toksisuuden oman näkemyksensä mukaan esimerkissä (40) lauseella *on yks semmonen tiukka muotti et miten ollaan mies*, esiin nousee myös lause *poikkeava on väärin* sekä adjektiivi *kovakuorinen*, jolla kuvataan herkän vastakohtaa. Hän lisää myös, ettei herkkyyden näyttämistä välttämättä katsota hyvällä. Sanoilla *semmonen tiukka muotti* haastateltava määrittelee tiedetyn, asetetun käsityksen miehuudesta. Jatko *miten ollaan mies* rinnastuu tähän muottiin konjunktioilla *että*. Predikatiivilause *poikkeava on väärin* kuvaa yksinkertaisuudessaan asetetun muotin ehdottomuutta. Passiivikieltolause *ei välttämättä sallita* kielii ulkopuolelta asetetuista olemisen tavoista, jolloin herkkyyttä ei kollektiivisesti hyväksytä. Adverbi *välttämättä* ilmentää epävarmuutta ja näin ollen pehmentää näkemystä. Haastateltavan näkemys toksisesta mieskulttuurista siis yhdistyy sanan virallisen määritelmän kanssa, joskin haastateltava pehmentää kuvaustaan monesta kohdin.

Herkkyyden ja sen ilmentämisen merkitys mentaaliseen terveyteen, jaksamiseen ja kommunikaatioon nousi esille aineistossa. Tätä käsittelevät seuraavat esimerkit (41) ja (42):

- 41) A: tää on miehille tosi iso ongelma tää **henkisen tuen puute, että tehään paljon itsemurhia, kun tuntuu että ei oo tietä ulos**. Mutta sitten toisaalta **ei vaan osata pyytää apua**.
- 42) A: **ei vaan tuu puhuneeks mistään itelleen vaikeista asioista tai tosi rakkaista asioista**, mikä mun mielestä liittyy läheisesti tähän et **miehet sit vähemmän halua toisiaan. Mä yritän halata kaikkia**, mut ku ihmiset tarjoaa kättä ni mä oon sillei “haluut sä halata?”.

Haastateltava nostaa esimerkissä (41) esiin ongelman, joka on *henkisen tuen puute*, joka voi johtaa itsemurhiin, jos tilanne koetaan liian epätoivoiseksi. Hän täydentää tätä toteamuksella *ei vaan osata pyytää apua*. Haastateltava rinnastaa itsemurhien suuren määrän miesten keskuudessa siihen, että miehillä ei ole emotionaalista tukea, eivätkä he sitä haastateltavan mukaan osaa oikein pyytääkään. *Että*-konjunktio yhdistää itsemurhien määrän henkisen tuen puuteeseen, ja *kun*-konjunktio taas epätoivon kokemuksen itsemurhiin. Metafora *ei oo tietä ulos* kuvaa tilanteen toivottomuutta, ja mentaalinen verbi *tuntuu* taas kuvastaa kokemusta. Passiivilauseessa *ei vaan osata pyytää apua* sävyartikkeli *vaan* voi ilmaista toisaalta vähättelyä, toisaalta sallimista (VISK §828); tilanne nyt vain on tällainen.

Esimerkissä (42) kuvaillaan tätä henkisen tuen hankaluutta käytännössä toteamalla, että miehet eivät keskenään juuri keskustele syvällisistä asioista, minkä haastateltava näkee johtavan siihen, että myös miestenkeskistä fyysistä läheisyyttä on vähemmän. Hän lisää myös että *mä yritän halata kaikkia* viitaten näin tietoisesti toimivansa normiksi kokemansa toiminnan vastaisesti. Nollapersoonalause *ei vaan tuu puhuneeks* sisältää jälleen partikkelin *vaan* sekä verbiliiton *tulla puhuneeksi*, joka viittaa teon tai sen puutteen tahattomuuteen: keskiössä ei ole niinkään tekijä tai kokija, vaan lopputulos, eli se, että asioista ei puhuta (VISK §453). Haastateltava nostaa esiin myös sen, mistä ei puhuta, kuvaamalla sitä adjektiiveilla *vaikea* ja *rakas* sekä määreellä *tosi*, jotka ovat hyvin subjektiivisia kokemuksia. Näin haastateltava tietyllä tapaa rinnastaa fyysisen läheisyyden ja sen osoittamisen myös henkiseen tukeen ja hyvinvointiin. Lauseella *mä yritän halata kaikkia* haastateltava ilmaisee verbillä *yrittää*, että toiminta ei ole ehdotonta, vaan kyseessä on pyrkimys.

Herkkyys ja sen ilmentäminen nousivat esille myös toiveissa ja puheessa muutoksesta. Tämä näkyy esimerkissä (43), (44) ja (45):

- 43) A: Mut näiden mä haluisin kyllä muuttuvan, **sekä henkisen että fyysisen läheisyyden**, ja tän avun pyytämisen. Liittyy myös tähän itkemisen, siihen et **uskaltaa itkee**.
- 44) E: jossain määrin semmonen **ainakin lasta hoivaava, ehkä muutenkin huolehtiva, hoivaava, on jotain sellasta minkä toivoisin enemmän mahtuvan siihen [mieskuvaan]**, mut siinä mä koen et se on enemmän semmosta **moninaistumista**
- 45) E: Ja kyllähän myös semmonen suuntautuminen tämmöseen humanistiseen ympäristöön, ni koko ajan on tuonu semmosta, tavallaan **pehmeyttä ja syvyyttä**, moneen suuntaan siihen mieskuvaan, **mikä on ollu tosi vapauttavaakin** myös osaltansa.

Esimerkissä (43) haastateltava nostaa esille asioita, joiden tahtoisi mieskuvassa muuttuvan, ja listaa esimerkiksi *henkisen ja fyysisen läheisyyden*. Tätä hän tukee lisäämällä konkreettisen muutoksen herkkyyden osoittamiseen verbiliitolla *uskaltaa itkee*. Lauseessa käytetään nollapersoonaa, ja verbi *uskaltaa* viittaa mahdollisuuteen tai rajoitukseen, eikä siis itsestäänselvyyteen (VISK §1637). Esimerkissä (44) haastateltava nostaa esiin adjektiivit *hoivaava* ja *huolehtiva* kuvatessaan, millaiseksi tahtoisi mieskuvan muuttuvan. Molemmat adjektiivit on perinteisesti mielletty feminiinisiksi ominaisuuksiksi. Täydennys *lasta hoivaava* kuvaa haastattelijan tarkoittavan ensisijaisesti isyyteen liittyvää muutosta ja ominaisuutta. Lauseessa *toivoisin enemmän mahtuvan siihen* verbi *mahtua* kuvaa mieheyden käsitettä ilmiönä, jonka toivottaisiin laajentuvan. Tätä hän tukee myös substantiivilla *moninaistuminen*. Esimerkissä (45) hän nostaa

esiin substantiivit *pehmeys* ja *syvyys*, joiden hän kokee jo toteutuneen moninaistumisen seurauksena. Tätä muutosta haastateltava kuvaa adjektiivilla *vapauttava*.

Herkkyysdiskurssin representaatio kuvastaa siis miehen herkkyyttä ristiriitaisesti. Yhtäältä haastateltavat kuvaavat edelleen herkkyyteen liitettäviä negatiivisia ajattelumalleja ja oletuksia, toisaalta taas todetaan, että se ei vaikuta juuri omassa arjessa. Voitaneen siis ajatella, että herkkyys on asia, josta näiden haastatteluiden pohjalta on tulossa myös miehistä puhuttaessa neutraali. Esiin nousivat myös herkkyyteen ja sen ilmentämättömyyteen liittyvät mahdolliset negatiiviset seuraukset, kuten henkinen hyvinvointi. Herkkyysdiskurssin suhde hegemoniaan on sitä murtava, sillä herkkyyttä ei perinteisesti liitetä hegemoniseen mieskäsitykseen. Näin ollen herkkyysdiskurssi tarjoaa erilaisen olemisen tavan maskuliinisuudesta puhuttaessa.

4.5 Isyysdiskurssi

Isyysdiskurssi rakentuu puheesta, joka käsittelee miestä isänä. Diskurssi nousi erityisesti esiin yhden haastateltavista puheissa, mutta näkökulma tuotiin esiin sen verran merkittävänä, että koin sen nostamisen omaan alalukuunsa tärkeänä. Isyysdiskurssissa keskeisiä sanoja ja ilmauksia ovat mm. *isyys*, *vanhemmuus* ja *rooli*. Asiaa kuvataan niin henkilökohtaisesta kuin yhteiskunnallisestakin näkökulmasta.

Isyys nousi esiin muun muassa lapsen tuottamana kielellisenä asiana, kuten esimerkiksi (46) käy ilmi:

- 46) E: esim **isä on niinku sanana mulle siis tavallaan merkityksellinen**. Ja jotenkin tavallaan se on sitä **puhetta mitä lapsi tuottaa**. Sit tavallaan niinku ensimmäiset sanat on **äiti ja isi**.

Haastateltava nostaa esille, että nimitys isä on hänelle tärkeä jo pelkästään sanana. Tätä hän perustelee toteamalla sen olevan lapsen aikaansaamaa puhetta, ja että *äiti ja isi* ovat usein ensimmäiset sanat, jotka lapsi oppii.

Isyyden muodostumista haastateltavaa pohtii esimerkissä (47):

- 47) Tavallaan et se jotenkin **rakentuu**, et sen kautta jotenkin huomaa, et **peilaa**, esimerkiksi tavallaan niinku siihen **millasta isyyttä näkee ympärillään**, ja **identifioituu isäksi**.

Haastateltava käyttää verbeja *rakentua* ja *peilata* kuvaamaan isyysidentiteetin muodostumista. Epäsuora kysymyslause *millasta isyyttä näkee ympärillään* kuvaa isyyden dynaamisena, muuttuvana asiana, ei siis vain yhdenlaisena ilmiönä. Lause sisältää implisiittisen oletuksen siitä, että isyyttä on monenlaista, ja se, miten eniten näkee, vaikuttaa omaan käsitykseen omasta isyydestä. Tässä keskeisessä roolissa ovat siis muut isät, joiden toiminnan ja olemisen pohjalta myös omaa isyyttä ja sen roolia haetaan, vertaillaan ja muodostetaan. Haastateltava nostaa esille, että isyys on jotain, johon *identifoidutaan*: se on siis merkittävä osa minuutta.

Esimerkeissä (48) ja (49) haastateltava kuvaa tilannetta neuvolassa, jossa neuvolatyöntekijä oli tarjonnut kovin stereotyyppistä ja perinteistä mallia vanhemmuudesta ja esimerkiksi vanhempainvapain jaosta.

- 48) E: Ja mun on helppo nähdä et jos se on se **säännönmukainen tapa toimia**, ni monet sellaset esimerkiksi **isät jotka hakee rooliaan**, niin ku tavallaan niissä normaaleissa universaaleissa perhepalveluissa, ni voi herkästi ottaa sen et no okei, no eihän täällä tavallaan niinku, **eihän tätä minulta odotetakaan**, tai niinku tämä on **normaalialia**. Ja se on tavallaan jossain määrin **surullista**.
- 49) aatellaan, että vaikka nyt sitten että **miehen pitäis vaikka enemmän osallistua perheen asioihin tai kotitöihin** tai kaikkia tämmösiä, ni en mä tiää onko ne, siis mä aatelen yhteiskunnan tavallaan, tämä virallinen järjestelmä, ni en mä nyt tiedä onko sillä **odotuksia**, mut sillä lailla **yhteiskunnalla varmaankin on**, että vaikka nyt sitä **odotetaan, että miehet osallistuu ja ne tekis asioita mitä ne ei oo ennen tehny**.

Esimerkissä (48) haastateltava ilmaisee huolensa nostamalla esille tilanteen, ja toteamalla, että mikäli vastaava toiminta on systemaattista, se ei tue isien vanhemmuutta. Hän käyttää adjektiivilla *säännönmukainen*, kuvaamaan mahdollista tavanomaisuutta. Lause *isät jotka hakee rooliaan* kuvastaa niitä miehiä, joiden isyysidentiteetti ei ole vielä täysin muotoutunut. Substanttiivi *rooli* kuvastaa tässä isyyden mallia ja olemisen tapaa. Haastateltava kuvaa, että jos perhepalvelut eivät kannusta osallistuvaan isyyteen, se luo miehelle käsityksen, ettei aktiivinen isyys ole odotettavaakaan. Lauseessa *eihän tätä minulta odotetakaan* sävyartikkeli *-hän* tuo lauseeseen yllättyneisyyden tunnelmaa ja *odottaa*-verbi ulkopuolelta kohdistettua ajatusmallia, tai tässä tapauksessa sen puutetta. Adjektiivilla *surullinen* haastateltava kuvaa tilannetta, jossa tätä pidetään *normaalina*.

Esimerkissä (49) haastateltava nostaa esille isyyteen kohdistuvia odotuksia. Hän kuvailee odotuksia yhteiskunnan näkökulmasta todeten, että nykyisiltä odotetaan osallistumista perheen asioihin ja kotitöiden tekemiseen. Hän kuvaa näitä asioita lauseella *asioita mitä ne ei oo ennen*

tehny viitaten näin perinteiseen ja stereotyyppiseen sukupuoliroolitukseen ja työnjakoon kotitalouksissa. Hän käyttää verbiä *odottaa* sekä sen substantiivimuotoa *odotus* kuvaamaan miehiin ulkoapäin kohdistettuja paineita, sekä verbiä *osallistua* kuvaamaan sitä, miten miesten odotetaan olevan läsnä perheensä arjessa eri tavalla, kuin vielä muutama vuosikymmen sitten. Adverbillä *varmaankin* haastateltava ilmentää, että kyseessä on oletus.

Esimerkissä (50) esiin nousee isyyskeskustelu ja konteksti, jossa sitä käydään:

50) E: ehkä itse koen et se miehisyys -- jos mietin et millä lailla sen määrittää, ni kyl taval-
laan, niinku paradoksaalista kyllä, ni **vaikka mä uskon hyvin tasa-arvoseen van-
hemmuuteen**, ni jotenkin **mieheyteen törmää enemmän ehkä jotenkin just siinä
isyys-vahemmuuspuheessa**

Esimerkissä (50) haastateltava kertoo mieskuvaa käsittelevästä keskustelusta, ja nostaa esille, että sitä käsitellään usein juuri isyydestä puhuttaessa. Haastateltava käyttää konjunktiota *vaikka* kuvaamaan vastakkainasettelua, jota hän tukee aiemminkin käyttämällä adjektiivia *paradoksaalinen*, ja jatkaa uskovansa vanhemmuuden olevan tasa-arvoista, mutta siitä huolimatta tuntevansa, että mieskuvan keskustelu liittyy pitkälti vanhemmuudesta keskusteluun. Verbi *törmätä* kuvaa mies-isyys -keskustelun assosioitumista yhteen ja käsite *isyys-vanhemmuuspuhe* kuvaa isyyden asemaa suhteessa vanhemmuuteen. Partikkeli *just* kuvaa mainitun seikan paikkaansapitävyyttä (VISK §845).

Isyysdiskurssissa isyyden representaatio nousee pitkälti identifioitumisen kautta: isyys on nimenomaan vanhemmuutta suhteessa lapseen, joka muotoutuu, kun näkee ympärillään muita isiä ja heidän toimintatapojaan. Esiin nousi se, että mieheydestä puhuttaessa usein puhutaan myös isyydestä ja isyyden tukemisesta, ja näin isillekin muodostuu yhteiskunnan taholta odotuksia ja paineita. Aina näitä ei kuitenkaan osata tunnistaa ja tukea oikealla tavalla. Isyysdiskurssin suhde hegemoniaan on toisaalta uusintava, sillä isyyden on aina nähty olevan merkittävä osa mieheyttä. Toisaalta isyysdiskurssissa esiinnoussut kuva hoivaavasta isästä ei istu hegemoniseen käsitykseen, ja näin ollen isyysdiskurssin voisi katsoa murtavan perinteistä käsitystä.

4.6 Polarisatiiodiskurssi

Polarisatiiodiskurssi saa nimensä siitä, miten haastateltavan kuvaavat miehisyydestä käytävän keskustelun kärjistymistä eli ”jyrkkää kahtia jakautumista” (KS s.v. *polarisatio*). Polarisatiiodiskurssi muodostuu muun muassa vastakkainasettelua kuvaavista sanavalinnoista kuten *konservatiivi-liberaali*, *jaottelu* ja *polarisoitua* sekä kärjistymistä kuvaavia sanoja kuten *uhka*, *vastustaa* ja *häviö*.

Syitä keskustelun polarisoitumiselle pohdittiin haastatteluissa jonkin verran. Esimerkissä (51) nostetaan esille, millaisen tunteen mahdollinen muutos käsitteessä voi aiheuttaa:

51) A: jos maskuliinisuuden tai **miehisyyden käsite laimenee, katoaa** pikkuhiljaa, niin sitten on näitä miehiä ja samalla tavalla naisia myös sikäli kuin oon huomannu, jotka **kokee tän uhkana itselleen ja sitten vastustaa sitä**. Erityisesti **he, miehet ja naiset, jotka sopii näihin laatikoihin hyvin**, eli tuntee olonsa mukavaksi nykyisessä yhteiskunnassa.

Haastateltava kuvaa miehisyyden käsitteen muutosta verbeillä *laimentua* ja *kadota*, viitaten näin hegemonisen maskuliinisuuden haastamiseen ja useampien mieheyden tapojen sallimiseen. Tämän hän kuvaa vaikuttavan osaan ihmisistä niin, että he kokevat muutoksen *uhkana*, eli ”epämieluisana, pelottavana tai vahingollisena seikkana” (KS s.v. *uhka*), mistä seuraavaa reaktiota kuvataan verbillä *vastustaa*. Muutos siis ikään kuin herättää vastareaktion. Haastateltava nostaa esille, että tämä reaktio näkyy selvimmin niissä ihmisissä, jotka kokevat täyttävänsä perinteiset sukupuolimallit yhteiskunnassa. Haastateltava korostaa molempien sukupuolten lukeutuvan tähän joukkoon toteamalla *he, miehet ja naiset* tarkentaen näin, ettei kyseessä ole sukupuolittunut ilmiö. Hän käyttää myös substantiivisia *laatikot* kuvaamaan perinteisesti tarjolla olevia sukupuolirooleja: nämä roolit nähdään ikään kuin muuttumattomina ja määrätynlaisina.

Seuraavassa esimerkissä (52) pohditaan syitä nimenomaan keskustelun kärjistymiseen:

52) D: Nykyään jos seuraa mediaa **ni feminismistä puhutaan valtavasti mut usein aika negatiivisen sävyyn**, ja mä en oo ihan varma et mistä se kertoo. Kertooks se siitä että **yhteiskunta on ottanu jotain askelia konservatiivisuuden suuntaan, vai** että ne semmoset perinteisen maskuliinisuuden sukupuoliroolien kannattajat on nyt, **ne huutaa kovaa sen takia et ne tietää et ne tulee häviämään ajan myötä**.

Haastateltava nostaa esille, että feminismi on usein pinnalla julkisessa keskustelussa, mutta harvoin hyvässä valossa. Adverbi valtavasti kuvaa keskustelun määrää, toistuvuutta ja

määrää ilmaisevat adverbit usein ja aika taas kuvaavat keskustelun sävyä, jota kuvataan sanalla negatiivinen. Syytä tähän pohditaan vaihtoehtoisesti siitä, että yleinen mielipide olisi suuntautumassa *konservatiivisuuden suuntaan*, tai siitä, että hegemonisen mieskuvan kannattajat tuovat mielipiteensä äänekkäästi esille. Tämän haastateltava arvelee voivan johtua esimerkiksi siitä, että nämä ihmiset kokevat olevansa mielipiteensä kanssa vähemmistössä. Verbi *huutaa* ja sitä seuraava adverbi *kovaa* kuvaa tässä mielipiteen ilmaisemisen laatua ja voimakkuutta, ja verbi-liitto *tulla häviämään* viittaa tulevaisuuteen samoin kuin aikamääre *ajan myötä*.

Seuraavat esimerkit (53) ja (54) kuvaavat tilanteen kärjistymistä keskustelun ja ymmärtämisen kautta:

- 53) B: monet haluais **paluuta semmoseen selkeeseen jaotteluun**. Ja sitten on taas toisaalta ehkä **ne jotka haluais siitä pois**. Ja molempien ääni kuuluu aika paljon.
- 54) C: sehän voi olla että se kysymys vähän niinku **polarisoituu** et osa ihmisistä **menee tähän suuntaan** mut sit taas osa yhteiskunnasta vaikka **jää sinne tosi tiukkaan miehen muottiin**. Ja sit siin jotenkin se **ymmärryksen kuilu vaan levenee** koko ajan, et ymmärtääks nää ihmiset enää toisiaan ku mieskuva on niin erilainen.

Esimerkissä (53) nousee esille osan ihmisistä kaipuu perinteisiä sukupuolirooleja kohtaan. Substanttiivi *paluu* kuvaa takaisin menemistä johonkin, josta on lähdetty. Jatko *semmoseen selkeeseen jaotteluun* hyödyntää demonstratiivipronominia *semmonen* määritellen näin *selkeän jaottelun* tiedettynä ja tunnetuna asiana. Adjektiivi *selkeä* kuvaa roolien yksinkertaisuutta ja ymmärrettävyyttä ja substanttiivi *jaottelu* sitä, että roolit ovat erilaiset ja ulkoapäin annetut. Vastaavasti osa ihmisistä taas ei kaipaa näitä malleja enää. Tätä kuvataan lauseella *ne jotka haluais siitä pois*. Sanan *se* elatiivimuoto *siitä* sekä adverbi *pois* kuvaavat aktiivista etäännyttämisestä kohteesta, eli tässä tapauksessa *jaottelusta*.

Esimerkissä (54) kuvaillaan samoin osan yhteiskunnasta *jäävän* erilaisen ajatusmaailmaan, kun osa taas *menee* toiseen suuntaan. Verbit *jäädä* ja *mennä* kuvaavat aktiivista liikehdintää. Tätä ilmiötä kuvataan verbillä *polarisoitua*. Myös perinteistä, hegemonista maskuliinisuuden käsitettä kuvataan ahtaaksi. Partikkeli *tosi* ja adjektiivi *tiukka* määrittelevät substantiivia *muotti*. Tämän seurauksena haastateltava näkee mielipiteiden olevan niin erilaiset, että niistä keskustelu käy vaikeaksi. Hän kuvaa tätä ilmiötä metaforalla *ymmärryksen kuilu*, joka kärjistymisen seurauksena kasvaa yhä isommaksi, kuten verbillä *leventyä* kuvataan.

Seuraavassa esimerkissä (55) esiin nousee keskustelun heijastuminen myös poliittisesti:

55) E: Et selkeesti tää **konservatiivi-liberaali -akseli** jollain lailla **polarisoi**, ja kannatus **erityisesti alle 40-vuotiaiden keskuudessa**, sekä perussuomalaisilla että vihreillä ni on aika huomattavaa.

Haastateltava kuvaa mielipiteiden eroa ilmauksella *konservatiivi-liberaali -akseli*, joka kuvaa vastakkainasettelua. Tätä hän tukee verbillä *polarisoida*. Haastateltava nostaa esille myös ikäkysymyksen ja korostaa, että jakautumisen ilmiö on erityisen selkeä *alle 40-vuotiaiden keskuudessa*, näin nostaan esille, ettei keskustelun kärjistymistä voi selittää esimerkiksi pelkäämään sukupolvien välisillä näkemyseroilla.

Polarisaatiodiskurssissa keskiössä on sukupuolista käytävän keskustelun kärjistyminen. Mieheyden representaatio esitetään tässä diskurssissa usein hyvin jyrkästi hegemonisena tai vaihtoehtoisesti moninaisena ja vaihtelevana. Erityisesti polarisaatiodiskurssissa nousee esille huoli siitä, ymmärtävätkö eriävät mielipiteet omaavat ihmiset toisiaan, jos keskustelua ei kyetä käymään rauhallisesti. Polarisaatiodiskurssi siis niin uusintaa kuin murtaakin perinteistä mieskuvaa.

5 PÄÄTÄNTÖ

Tässä luvussa kokoan yhteen tutkimustulokset ja tarkastelen niiden vastaavuutta tutkimuskysymysten valossa. Lopuksi pohdin tutkimuksen luotettavuutta sekä jatkotutkimusmahdollisuuksia. Vertaan myös omia tutkimustuloksiani toisessa luvussa esiin nostamieni tutkimusten kanssa.

5.1 Keskeiset tutkimustulokset

Tutkimukseni tukee aiemmin tehtyjä vastaavia teemoja käsitteleviä tutkimuksia, ja saadut tulokset heijastelevat aikaisemmin saatuja tuloksia. Tutkimuskysymykseni ovat: Millaisia maskuliinisuusdiskursseja feministimiesten puheissa nousee esille? Miten nämä diskurssit ovat suhteessa hegemonisen maskuliinisuuden käsitteeseen?

Koen, että tutkimukseni tuo vastauksen tutkimuskysymyksiini. Tulokset olen pohjannut kriittisen diskurssintutkimukseen ja mies- ja maskuliinisuustutkimukseen nojaten ja niitä analyysissäni hyödyntäen. Aineistosta esille nousseet maskuliinisuusdiskurssit ovat tasa-arvodiskurssi, toiseusdiskurssi, suhdediskurssi, herkkyysdiskurssi, isyysdiskurssi sekä polarisaatiodiskurssi. Näiden diskurssien suhde hegemonisen maskuliinisuuden käsitteeseen ei ole yksiselitteinen, vaan eri maskuliinisuudet sekä tukevat että murtavat perinteistä käsitystä.

Tasa-arvodiskurssi on murtaa hegemonisen maskuliinisuuden käsitystä nostamalla esiin muun muassa sukupuoliin liittyviä epäkohtia esimerkiksi suosimisen ja syrjimisen kautta. Suhdediskurssin voisi ajatella sekä uusintavan että murtavan hegemoniaa: oman mieskuvan muodostumisessa tärkeäksi osoittautui monipuolisuus, ja miehen malleja saatiinkin niin lähipiiristä, kaveriporukasta, koulusta kuin populaarikulttuuristakin. Hegemonian lisäksi tarjolla alkaa olla useampia erilaisia samanarvoisen pidettyjä maskuliinisuuksia. Herkkyysdiskurssin voidaan nähdä murtavan hegemonisen maskuliinisuuden käsitettä, sillä perinteisesti herkkyys on nähty piirteenä, jonka kokeminen, tai ainakaan sen julkinen osoittaminen ei kuulu mieheyteen. Tähän ajatusmalliin liittyvät ongelmat, esimerkiksi henkisen tuen puute ja siitä mahdollisesti kumpuavat ongelmat mielenterveydessä, on kuitenkin tiedostettu, ja asiaan pyritään saamaan aikaan tietoista muutosta.

Isyysdiskurssi niin ikään sekä tukee että murtaa hegemonista kuvaa maskuliinisuudesta. Yhtäältä isyys näyttäytyy hyvin merkittävänä ja perinteisenäkin osana miehuutta, mutta toisaalta tarjolla on myös hoivaavan ja huolehtivan isän malli, mikä ei sinänsä istu hegemoniseen mieskuvaan. Haastattelussa nousi esille, että isyyden arvo on yhteiskunnassa merkittävässä asemassa, mutta käytännön tasolla, esimerkiksi vanhempainvapaasta puhuttaessa, asiat eivät toimikaan yhtä sujuvasti kuin äitien kohdalla. Aineiston pohjalta voidaan kuitenkin todeta, että yhteiskunnan suhtautuminen isien tukemiseen on positiivinen, mutta käytännön muutokset ottavat aikansa.

Polarisaatiodiskurssin sijaitsemista suhteessa hegemoniaan on vaikea arvioida. Sitä voidaan kenties kuitenkin pitää hegemoniaan nähden alisteisena, koska julkisen keskustelun kärjistyminen kertoo siitä, ettei mieheyden muutosta ole otettu kokonaisvaltaisesti vastaan. Myös esimerkiksi populaarikulttuurissa edelleen esiintyy perinteisiä, stereotyyppisiä poika- ja mieshahmoja. Toisaalta myös hegemoniaa haastavia representaatioita halutaan tietoisesti yhä enemmän tuoda esille. Voitaneen siis ajatella, että polarisaatiodiskurssi yhtäältä tukee hegemonista mieskäsitystä, ja toisaalta taas purkaa sitä. Voitaneen siis todeta, että kulttuurissamme on käynnissä diskurssien transformaatio ja jonkinlainen hegemoninen kamppailu diskurssien asemasta.

Mielenkiintoista on myös tarkastella representaation ja identiteetin muodostumista, ja vallan ja muutoksen näkymistä diskursseissa. Esimerkiksi representaatio ja identiteetti rakentuvat suhteessa muihin ihmisiin, ja niiden kautta on helppo myös kokea kyseenalaistusta, jos ne eivät vastaakaan yhteiskunnan normeihin ja odotuksiin. Toinen ihminen tai yhteiskunnan taho voi esimerkiksi omata tiettyjä odotuksia sukupuoleen tai asemaan perustuen. Jos henkilö ei täytäkään odotusten mukaista roolia, saattaa hän kokea olonsa kiusaantuneeksi tai uhatuksi. Esimerkiksi poikalapsi, jota tytötellään tämän käytöksen takia, tai isä, joka toimii vanhemmuudessaan toisin kuin yhteiskunnan palvelujärjestelmä odottaisi, saattaa kokea roolinsa epävarmaksi. Tällaisessa tilanteessa oman identiteetin päälle representoidaan erilainen, kenties yhteiskunnan odotusten mukainen identiteetti, mikä luo hämmennystä ja epätietoisuutta. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 65.)

Näissä edeltävissä alaluvuissa mainituissa diskursseissa on nähtävillä edellä kuvatun kaltaisen representaation muutos useassa kohtaa. Yhteiskunnan tarjoama ja sosiaalisessa tilanteessa esille tuotu representaatio mieheyden identiteetistä ei olekaan vastannut omaa tunnetta ja kokemusta, jolloin tuloksena on ollut hämmennystä, epävarmuutta, toiseuden kokemusta ja

ärtymystäkin. Vastaavasti nähtävillä on myös tietoista halua muuttaa tarjolla olevia representaatioita, ja tarkoituksenmukainen, odotustenvastaista käyttäytymistä.

Identiteetin rakentumisen voi haastattelujen analyysin perusteella havaita tapahtuneen hiljalleen ja ajan kanssa. Mahdollisesti nuorempana epä tietoisuutta ja toiseutta aiheuttaneet tilanteet ja kokemukset ovatkin iän myötä jääneet omaan arvoonsa, ja muovanneet omasta identiteetistä hyväksyvän ja myös muut representaation tiedostavan käsityksen itsestä. Diskursiivisen vallan asema on selkeästi havaittavissa aineistossa. Moni haastateltavista nosti esille esimerkiksi toiseuden kokemuksen tai herkkyyden sopimattomuuden jossain vaiheessa elämää. Tämä on kuvaava esimerkki siitä, miten normin saavuttanut, hegemonisoitunut käsitys maskuliinisuudesta näin ollen saavuttaa valta-aseman muiden diskurssien yli. Myös hegemonisen maskuliinisuuden haastaminen vaihtoehtoisilla diskursseilla on tietyllä tapaa valta-aseman horjuttamista ja maskuliinisuuksien hierarkian uudelleen muovaamista.

Ajallinen muutos maskuliinisuuden käsitteessä on havaittavissa siitä, miten haastateltavan kertovat oman käsityksensä mieheydestä muovaantuneen ja muuttuneen. Tätä ei luonnollisesti voida yleistää koskemaan yhteiskuntaa kokonaan, mutta jonkinlaisia viitteellisiä johtopäätöksiä voitaneen vetää. Erityisesti esille nousi se, miten sukupuoliroolit ja mieheys ovat nyt nousseet keskusteluun, ja käsitystä pyritään muovaamaan usein pehmeämpään suuntaan. Myös sosiopoliittiset päätökset ovat edesauttaneet esimerkiksi isien asemaa perheissä ja työelämässä, vaikka muutosten iskostuminen käytännön tasolla vieneekin aikaa. Myös sukupuolirooleista käytävän keskustelun kärjistyminen kertoo muutoksesta, sillä vaikka perinteisemmän tai stereotyyppisen mieskuvan omaavat puolustavatkin näkemystään kärkkäästi, on keskustelu kuitenkin noussut yleiseen tietouteen, mikä saattaa johtaa jonkinasteisiin pysyviinkin muutoksiin.

Toisessa luvussa esittelin aiempaa tutkimusta, ja nostin esille mm. kolme rinnakkaistutkimusta, joiden tulosten kanssa seuraavaksi vertailen omia tuloksiani. Kyseessä ovat Ov Cristian Norocelin, Tuija Saresman, Tuuli Lähdesmäen & Maria Ruotsalaisen (2018) tutkimus maskuliinisuuden diskursiivisesta rakentamisesta oikeistopopulistisessa mediassa, Ilana Aallon (2018) tutkimus miehen mallin käsitteen muutoksesta sekä Jenni Wessmanin, Päivi Känkäsen ja Jonne Silonsaaren (2018) tutkimus urheilutoiminnasta ja maskuliinisen ideaalin haastamisesta.

Norocelin, Saresman, Lähdesmäen & Ruotsalaisen tutkimuksen mukaan stereotyyppinen maskuliinisuus istuu sitkeästi taustalla, vaikka oikeistopopulistisissa lehdissä yritettäisiinkin

tarjoilla myös modernimpaa kuvaa miehistä. Huomionarvoista toki on, että kyseisessä tutkimuksessa analyysin kohteena ovat Perussuomalaisen ja ruotsidemokraattien lehdet, jotka poliittisilta näkemyksiltään edustanevat erilaisia mielipiteitä kuin haastattelemani feministeiksi itsensä identifioivat miehet. On kuitenkin mielenkiintoista verrata tuloksia keskenään, sillä ne ovat melko pitkälle sopusoinnussa. Siinä missä omat tutkimustulokseni kielivät mahdollisesta muutoksesta maskuliinisuuden käsitteessä, on kuitenkin totta, etteivät muutokset tapahdu nopeasti, ja hegemoninen maskuliinisuus lienee edelleen yhteiskunnassa vaikuttava maskuliinisuuden normi. Samankaltaisilla linjoilla ovat myös Norocelin, & Al. tutkimuksen tulokset, joissa vaihtoehtoisia maskuliinisuuksia on tarjolla ja pyritään tuomaan esille, vaikka hegemonia taustalla edelleen vaikuttaakin. Myös heidän tutkimuksessaan mainitseman maskuliinisuuden kriisi on relevantti käsite myös oman tutkimukseni kannalta, sillä koen tutkielmani ottavan kantaa nyt vallalla olevaan keskusteluun sukupuolten asemasta. (Norocel, & Al. 2018.)

Aallon (2018) tutkimus miehen mallin käsitteen muutoksesta tukee jollain tasolla niin ikään sekä omia tutkimustuloksiani että myös mieheyden kriisin käsitettä. Kuten Aalto mainitsee, miehen malli nostetaan esille usein silloin, kun siihen liitetään jokin ongelma. Omien tutkimustulosteni perusteella voi huomata, että on monia asioita, joita mieheyden mallissa on murroksessa. Toisaalta voitaneen myös sanoa, että nämä asiat nousivat tutkimuksessani esille nimenomaan siksi, että niitä haastateltavilta kysyttiin. Tämän perusteella ei siis voida täysin argumentoida, että Aallon tutkimustulokset sopisivat omiini. Tutkimuksen lähtökohta oli toisaalta ottaa osaa maskuliinisuudesta käytävään keskusteluun, joka monelta osin pohjaa huoli-
puheeseen miehen mallista. (Aalto 2018.)

Wessmanin, Känkäsen & Silonsaaren (2018) tutkimus maskuliinisuuden ideaalin haastavasta urheilutoiminnasta taas tukee mielestäni omia tutkimustuloksiani. Heidän tutkimuksensa kyseenalaistaa stereotyyppisen mieskuvan, ja nostaa esille kysymyksen siitä, voisiko vaihtoehtoisten maskuliinisuuksien esille tuominen ja tukeminen olla yksi ratkaisu sille, mitä maskuliinisuuden kriisiksi kutsutaan. Tulosten mukaan perinteinen, hegemoninen maskuliinisuus koettiin välillä raskaaksi ja hankalaksi ylläpitää ja toteuttaa. Kysyntää vaihtoehtoisille maskuliinisuuksille siis tutkimuksen mukaan on. Omien tulosteni vertaaminen tähän osoittaa, että keskustelu maskuliinisuudesta todella on muuttumassa yhdestä, hegemonisesta normista useampiin maskuliinisuuksiin. Kaiken kaikkiaan koen siis omien tutkimustulosteni kohtaavan vastaavalaisten tutkimuksien tulosten kanssa.

5.2 Osallistuminen yhteiskunnalliseen keskusteluun

Tutkimustulosten tarkastelu yhteiskunnalliselta näkökulmalta on myös kiinnostavaa. Uskon, että tutkimuksessa saadut tulokset heijastelevat myös yhteiskuntaa ja ajan henkeä sekä mahdollisesti tapahtuvaa muutosta.

Kuten luvussa 2 nostan esille aiempaa tutkimusta esitellessäni, hegemonian murtuessa palataan mahdollisesti siihen, että eri yhteiskuntaluokat luovat oman mieheyden ideaalinsa, joka yhtäältä asettaa kyseisen luokan sisällä odotuksia, ja toisaalta taas haastaa hegemonian käsitteen. (Nieminen 2013: 41.) Tutkimustulokseni eivät juurikaan ota kantaa eri yhteiskuntaluokkien välillä vallitseviin käsityksiin, vaan yleiseen mieskuvan muutokseen. Voidaan kuitenkin todeta, että hegemonian käsitys on todennäköisesti murtumassa. Voitaneen myös olettaa, että kenties se tapahtuu eri yhteiskuntaluokissa eri aikalta.

Kuten sanottu, keskustelu poikien ja miesten ympärillä pyörii vahvasti huolipuheessa, ja näkökulmana on jonkinlainen ongelma mieheydessä, jota pyritään korjaamaan tai muuttamaan. Johdannossa mainitsemani nostaakin esille miehen mallin tietoisesta muuttamisesta ja pyrkimyksen luoda mieheydestä ja maskuliinisuudesta pehmeämpiä arvoja korostava. (Julkunen 2010: 245.) Uskon tämän näkökulman valottavan jonkin verran sitä, miksi keskustelu mieheyden ympärillä on niin polarisoitunutta. Kenties jatkuva muutokseen tähtäävä puhetapa herättää vastustusta ja ärsytystä erityisesti niissä, joiden mielestä tarvetta muutokselle ei ole. Tämä näkökulma tulee esille myös tutkimustuloksissani alaluvussa 4.6, jossa käsitellään keskustelun polarisoitumista.

Myös esimerkiksi tasa-arvo nousi aineistossa vahvasti esille, ja huomionarvoista onkin, ettei tasa-arvon koeta vielä toteutuvan ideaalisti, vaikka sen toteutus hyvänä nähdäänkin. Tasa-arvo ja sen puute viittaavat aina yhteiskunnan sisällä vallitseviin valtarakenteisiin (Ylöstalo 2019: 18). Useat haastateltavat nostivat esille, että miessukupuoli tuo sekä etuja että haittoja, ja erityisesti vanhemmuuspuheessa isän asemaa kuvailtiin äidin asemaa heikompana yhteiskunnallisesta näkökulmasta.

Kaiken kaikkiaan koen tutkimustulosteni osuvan hyvin yhteen julkisessa keskustelussa vallalla olevan yleisen näkemyksen kanssa: yhden maskuliinisuuden sijaan tarjolla on useita maskuliinisuuksia ja olemisen tapoja, vaikka ne kaikki eivät joka tilanteessa samanarvoisina ilmenekään. Koska oma oleminen rakentuu aina suhteessa toisiin, myös miehen identiteetti ja

maskuliinisuus rakentuvat kuullun, opitun ja opetetun varaan. Tutkimukseni panos yhteiskunnalliseen keskusteluun lienee eniten kuitenkin se, että keskustelua on jatkettava, ja aihe nostettava yhä uudestaan esille, sillä keskusteltavaa on vielä paljon. Johdannossa nostin esiin Suomen arvopohjan, jonka perusteella kaikille halutaan taata samanarvoiset lähtökohdat ja mahdollisuudet elämään. Tasa-arvoinen, vapaa ja monipuolinen sukupuolikasvatus lienee osa tätä prosessia.

5.3 Tutkimuksen luotettavuuden arvioiminen

Koen, että tutkimustuloksiani voidaan pitää luotettavina. Aineistonkeruussa ja -käsittelyssä on noudatettu tutkimuseettisiä periaatteita, ja ennen haastattelua jokainen haastateltava sai luettavakseen tietosuojailmoituksen ja haastattelun alussa vielä täytettäväksi suostumuslomakkeen.

Vaikka on toki otettava huomioon, että haastatteluja tehtäessä haastateltavien vastaukset voivat olla sidoksissa tilanteeseen ja muovautua sen mukaan, koen, että haastattelut toteutettiin mahdollisimman neutraalissa ympäristössä ja haastateltavat saivat vaikuttaa mm. paikan valintaan. Näin tilanteesta pyrittiin luomaan mahdollisimman rento ja avoin, jotta myös kerättyä materiaalia voidaan pitää luotettavana. Haastattelua pidän onnistuneena aineistovalintana, sillä koen, että sitä kautta saatiin uutta tietoa ja näkökulmaa aiheeseen, jota on aiemmin tarkasteltu esimerkiksi populaarikulttuurin ja representaation kautta. Teemahaastattelun avulla pääsin keskustelemaan haastateltavien kanssa aiheesta monipuolisesti, ja minulla oli mahdollisuus kysyä tarkentavia kysymyksiä tai pyytää esimerkkejä asioista tai ilmiöistä, mitä pidän tutkimuksen kannalta merkittävänä hyötynä.

Olen ottanut huomioon myös positioni tutkijana ja tiedostanut, että aihe voi olla tunteita herättävä ja siihen voi paikoin vaikea suhtautua neutraalisti ja objektiivisesti. Olen kuitenkin pyrkinyt tiedostamaan tämän, ja perustelevaan tekemäni valinnat ja johtopäätökset aiemmilla tutkimuksilla ja teorialla ylläpitääkseni objektiivisuuteni tutkimuksen teossa.

5.4 Jatkotutkimus

Tutkimukseni pohjalta olisi mielenkiintoista tehdä jatkotutkimusta. Koska tutkielmani on kuitenkin melko kapea katsaus ilmiöön, olisi kiinnostavaa tutkia edelleen esimerkiksi jonkun muun

ryhmän näkemyksiä samasta aiheesta. Tässä tutkimuksessa näkökulma on vahvasti feministinen, ja epäilemättä erilaista aatemaailmaa edustavilta ihmisiltä voisi tulla hyvin toisenlaisia näkökulmia aiheeseen.

Kiinnostavaa olisi myös tutkia asenteita ja niissä vaikuttavia muutoksia lisää. Kuten totesin alaluvussa 4.6, keskustelu sukupuoliroolien ympärillä on paikoin kärjistynyt ja siksi sen ylläpitäminen on haastavaa. Rakentavaa keskustelua on vaikea käydä silloin, kun aihe tulee liian lähelle itseä tai on liian tunteita nostattava. Olisikin mielenkiintoista paneutua tarkemmin siihen, miksi mieheyden mallin mahdollinen muutos aiheuttaa niin kovaa vastustusta osassa ihmistä, ja mistä se kertoo. Myös esiin nousseet erot yhteiskuntaluokkien välillä olisivat tutkimisen arvoisia: onko mahdollista määritellä, millainen on mieheyden ideaali jossain tietyssä yhteiskuntaluokassa, ikäluokassa tai esimerkiksi maantieteellisesti rajatulla alueella?

LÄHTEET

- Aalto, Ilana 2018: Miten miehet pissaavat? Miehen mallin käsite poikien kehitystä ja kasvatusta koskevassa keskustelussa 1960-luvulta nykypäiviin. – Antti Kivijärvi, Tuija Huuki & Harry Lunabba (toim.), *Poikatutkimus* s. 29–51. Tampere: Vastapaino.
- Adichie, Chimamanda Ngozi 2017 [2012]: *Meidän Kaikkien Pitäisi Olla Feministejä*. Suom. Sari Karhulahti. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- 2019 [2017]: *Rakas ystäväni tai 15 ehdotuksen feministinen manifesti*. Suom. Sari Karhulahti. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Aho, Timo 2019: *Tuhansia töitä, valvottuja öitä. Etnografinen tutkimus rekkamiesten työnteosta ja rekkamieheydestä tiekuljetusalan käytännöissä* – Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. JYU dissertations.
- Autonen-Vaaraniemi, Leena 2009: *Eronneiden miesten kodit ja kotikäytännöt*. Väitöskirja. Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.
- Bucholtz, Mary 2003: Theories of discourse as theories of gender: Discourse analysis in language and gender studies. – *The handbook of language and gender* s. 43–68. Blackwell Publishing.
- Cornwall, Andrea & Lindisfarne, Nancy (Eds.) 2016: *Dislocating masculinity: Comparative ethnographies*. Taylor & Francis.
- Fairclough, Norman 1995: *Critical discourse analysis: The critical study of language*. London: Longman.
- 1997: *Miten media puhuu*. Suom. Virpi Blom & Kaarina Hazard. Tampere: Vastapaino.
- Foucault, Michel 2005: *Tiedon arkeologia*. Suom. Tapani Kilpeläinen. Tampere: Vastapaino.
- Freedman, Estelle 2007: *No turning back: The history of feminism and the future of women*. Ballantine Books.
- Grönfors, Martti 1994: Miehinen kulttuuri ja väkivalta. – Jorma Sipilinen & Arto Tiihonen (toim.), *Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan*. s. 63–76. Tampere: Vastapaino.
- Halberstam, Jack 2019: *Female masculinity*. Duke University Press.
- Hall, Stuart 1997: The work of representation – *Representation: Cultural representations and signifying practices*, 2. s. 13–74. – <https://pdfs.semanticscholar.org/9922/e3b93ee6406cd5701a2aad6147f0d8587968.pdf> 26.4.2020
- Hearn, Jeff 2004: From hegemonic masculinity to the hegemony of men. – *Feminist theory*, 5(1), s. 49–72. SAGE Publications.
- Heller, Monica; Pietikäinen, Sari & Pujolar, Joan 2018: *Critical sociolinguistic research methods: Studying language issues that matter*. New York ; London: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Hirsjärvi, Sirkka. & Hurme, Helena 2000: *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hus, Nordens & Stranden, Ved 2019: *Pohjoismaisen tasa-arvosektorin yhteistyöohjelma 2019–2022*. – <http://dx.doi.org/10.6027/PN2019-703> 23.5.2020
- Huuki, Tuija; Kivijärvi, Antti & Lunabba, Harry 2018: Johdanto: Kohti sukupuolivastuullista poikatutkimusta. – Antti Kivijärvi, Tuija Huuki & Harry Lunabba (toim.), *Poikatutkimus* s. 8–27. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero 2016: *Diskurssianalyysi – Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.

- Jokinen, Arto 2010: Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus. – Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen* s. 128–139. Tampere: Vastapaino.
- 2000: *Panssaroitu maskuliinisuus. Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Tampere: Tampere University Press.
- Julkunen, Raija 2010: *Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit*. Tampere: Vastapaino.
- KS = Kielitoimiston sanakirja. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 166. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy 2020. – <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/> 10.5.2020
- Kurvinen, Heidi, & Turunen, Arja 2018: Toinen aalto uudelleen tarkasteltuna: Yhdistys 9: n rooli suomalaisen feminismin historiassa. *Sukupuolentutkimus*, 31(3). – <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en> 24.5.2020
- Lehtonen, Mikko 1999: Maskuliinisuus, kansallisuus, identiteetti. *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere: Tampere University Press.
- Luukka, Minna-Riitta 2000: Näkökulma luo kohteen: diskurssintutkimuksen taustaoletukset. – Arja Piirainen-Marsh, Kari Sarjavaara (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 133–160. Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Manninen, Sari 2003: Masculinities, power hierarchy, violence and social position in classroom community - a case study on the social relations of a multicultural classroom. – Vappu Sunnari, Jenny Kangasvuo & Mervi Heikkinen (toim.), *Gendered and sexualized violence in educational environments* s. 57–77. Oulu University Press.
- 2010: *Poikien respektiresurssit ja paikkaansa hakeva maskuliinisuus*. – <http://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2010/1/poikiennr.pdf> 25.5.2020
- Nieminen, Jiri 2013: *Hegemonisesta maskuliinisuudesta miesten moneuteen. Kriittisen miestutkimuksen mahdollistuminen valtio-opillisessa ajattelussa*. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Tampere: Tampere University Press.
- Norocel, Ov Cristian; Saresma, Tuija; Lähdesmäki, Tuuli & Ruotsalainen, Maria 2018: Discursive Constructions of White Nordic Masculinities in Right-wing Populist Media. – *Men and Masculinities*. – <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/66305> 25.5.2020
- Litosseliti, Lia & Sunderland, Jane (toim.) 2002: *Gender identity and discourse analysis*. Vol. 2. John Benjamins Publishing.
- Ojala, Hanna & Pietilä, Ilkka 2013: Maskuliinisuuden hegemoniasta monenkirjaviin eroihin: kriittisen miestutkimuksen avauksia vanhenemisen tutkimukseen. – *Miehistä puhetta: miehet, ikääntyminen ja vanhenemisen kulttuuriset mallit*. Tampere: Suomen Yliopistopainot Oy.
- Paasonen, Susanna 2010: Sukupuoli ja representaatio. – Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen* s. 39–49. Tampere: Vastapaino.
- Pietikäinen, Sari 2000: Kriittinen diskurssintutkimus. – Arja Piirainen-Marsh, Kari Sarjavaara (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 191–218. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielen tutkimuksen keskus.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Raitanen, Jenni 2018: Koulusurmat ja väkivaltainen maskuliinisuus. – Antti Kivijärvi, Tuija Huuki & Harry Lunabba (toim.), *Poikatutkimus* s. 221–237. Tampere: Vastapaino.
- Rossi, Leena-Maija 2010: Sukupuoli ja seksuaalisuus, eroista eroihin. – Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen* s. 21–38. Tampere: Vastapaino.

- Sallinen, Juulia 2019: Maskuliinisuusdiskurssit Docventuresin kaikkien aikojen mieskeskustelussa. Maisterintutkielma. Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitos. – <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/65371/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201908303975.pdf> 20.5.2020
- Sarasti, Kristiina 2019: #metoon muuttamat miehet. – <https://www.hs.fi/nyt/art-2000006273419.html> 25.5.2020
- Sipilä, Jorma 1994: Miestutkimus – säröjä hegemonisessa maskuliinisuudessa. – Jorma Sipilä & Arto Tiihonen (toim.), *Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan*. s. 17–33 Tampere: Vastapaino.
- Van Dijk, Teun A. 1993: Principles of critical discourse analysis. – *Discourse & society*, 4(2), 249–283. University of Amsterdam.
- 2001 [1998]: 18 Critical discourse analysis. *The handbook of discourse analysis*. – <http://www.hum.uva.nl/~teun/cda.htm> 26.4.2020
- Wessman, Jenni; Känkänen, Päivi & Silonsaari, Jonne 2018: Icehearts – sosiaalisesti tiedostava urheilutoiminta haastaa maskuliinisuuden ideaalin. – Antti Kivijärvi, Tuija Huuki & Harry Lunabba (toim.), *Poikatutkimus* s. 197–220. Tampere: Vastapaino.
- Rantala, Riku 2019: Yhteiskunta sortaa miehiä, ja sitä minun kaltaisen kermaperseisen feministin on vaikea tajuta. – <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/11/01/riku-rantala-yhteiskunta-sortaa-miehia-ja-sita-minun-kaltaiseni-kermaperseisen> 26.4.2020
- Uusivirta, Mari 2019: Kipukohdat ja tunteet pöytään! Doventures Talk Show näytti, että miehistä on moneksi – ”Pakko nöyryä ja hakeutua sinne terapiaan.” – <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/11/06/kipukohdat-ja-tunteet-poytaan-docventures-talk-show-naytti-etta-miehista-on> 26.4.2020
- VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: Iso suomen kielioppi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. – <http://scripta.kotus.fi/visk/> 23.5.2020
- Ylöstalo, Hanna 2019: Mitä tasa-arvoasenteet kertovat tasa-arvosta? – Mia Teräsaho & Johanna Närvi (toim.), *Näkökulmia sukupuolten tasa-arvoon: Analyyseja tasa-arvobarometrasta 2017*. s. 17–31. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Helsinki.

LIITE

Haastattelurunko

1. Yhteiskunnallinen näkökulma

- Miksi olet feministi?
- Feminismi ja maskuliinisuus – miten ne käyvät yhteen?
- Koetko, että yhteiskunta kohtelee miehiä, naisia ja muunsukupuolisia tasa-arvoisesti?
- Onko sinulla kokemusta syrjinnästä tai suosimisesta sukupuolen perusteella?

2. Maskuliininen minäkuva

- Millaista on olla mies? Millainen mies sinä olet?
- Miten koet oman maskuliinisuutesi, esim. suhteessa muihin ihmisiin tai yhteiskunnan odotuksiin tms.?
- Kuka tai mikä on vaikuttanut (hyvällä tai huonolla tavalla) omaan kasvuun - miksi mieskuvasi on sellainen kuin se on?

3. Mahdolliset muutokset maskuliinisessa minäkuvassa

- Onko käsityksessäsi tapahtunut selkeitä muutoksia elämän varrella? Jos kyllä, millaisia?
- Miksi, ja mikä tai kuka siihen on vaikuttanut?

4. Tulevaisuuden näkökulma

- Oma arvelu: muuttuuko käsitys siitä, millainen mies voi tai ei voi olla?
- Millaiseen mieskuvaan toivot tulevaisuuden sukupolvien kasvavan?
- Mitä itse haluaisit siirtää eteenpäin?